Ekonomická fakulta
Faculty of Economics
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra obchodu

Diplomová práce

Palmový olej – spotřeba a její dopady

Vypracovala: Bc. Nikola Bergerová

Vedoucí práce: Ing. Viktor Vojtko, Ph.D.

České Budějovice 2019

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: **2016/2017**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Bc. Nikola BERGEROVÁ**
Osobní číslo:	**E16596**
Studijní program:	**N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor:	**Řízení a ekonomika podniku**
Název tématu:	**Palmový olej - spotřeba a její dopady**
Zadávající katedra:	**Katedra obchodu a cestovního ruchu**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:
Cílem diplomové práce je zpracovat doporučení pro výrobce a spotřebitele ve vztahu k používání palmového oleje.

Metodický postup:

1. Studium odborné literatury
2. Sběr potřebných dat - spotřebitelé, výrobci
3. Analýza dat
4. Zpracování doporučení

Rámcová osnova:
1. Úvod a cíl práce 2. Přehled řešené problematiky 3. Metodika 4. Řešení a výsledky, případně diskuse 5. Závěr I. Summary a keywords v anglickém jazyce II. Seznam použitých zdrojů III. Seznam obrázků a tabulek s uvedením názvů IV. Seznam příloh (jsou-li v práci přílohy) V. Přílohy.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**

Rozsah pracovní zprávy: **60 - 80 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Fitzherbert, E. B., Struebig, M. J., Morel, A., Danielsen, F., Brühl, C. A., Donald, P. F., & Phalan, B. (2008). *How will oil palm expansion affect biodiversity?* **Trends in Ecology & Evolution, 23(10), 538-545.**

Kozel, R., Mynářová, L., & Svobodová, H. (2011). *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu.* **Praha: Grada Publishing, a.s.**

Lai, O.-M., Tan, C.-P., & Akoh, C. C. (2015). *Palm Oil: Production, Processing, Characterization, and Uses. Champaign: Elsevier Science.* **Získáno z http://public.eblib.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=4523077**

Maritz, C. (2014). *Certifikace palmového oleje: od partnerství k udržitelnosti.* **Praha: Glopolis.**

Pye, O., Institute of Southeast Asian Studies, Universität Bonn, & Asia-Europe Foundation (Ed.). (2013). *The Palm oil controversy in Southeast Asia: a transnational perspective.* **Singapore: ISEAS Publishing.**

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Viktor Vojtko, Ph.D.**
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Datum zadání diplomové práce: **16. ledna 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2018**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
L.S.
Studentská 13 (ZE)
370 05 České Budějovice

Ing. Viktor Vojtko, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 28. března 2017

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V českých Budějovicích dne 12. 4. 2019 .....

Bc. Nikola Bergerová

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu Ing. Viktoru Vojtkovi, Ph.D. za rady, které mi v průběhu psaní mé diplomové práce poskytl.

Obsah

Seznam použitých zkratek ... 3
1 Úvod ... 4
2 Literární přehled řešené problematiky ... 7
2.1 Problematika týkající se PO ... 9
2.1.1 Postavení EU ... 9
2.1.2 Biodiverzita ... 10
2.1.3 Rašeliniště a biopaliva ... 11
2.1.4 Potravinová krize ... 13
2.1.5 Vliv na ekonomiku ... 14
2.1.6 Ekologický palmový olej ... 14
2.1.7 Porušování lidských práv ... 16
2.2 Vlastnosti PO a jeho substituty ... 18
2.3 Proč nemůžeme jednoduše vyměnit palmový olej? ... 19
2.3.1 Řešením je používání certifikovaného PO ... 19
2.3.2 Co nejvíce omezit PO a nahradit ho lokálními oleji ... 21
2.3.3 Oslovení společností ... 22
2.4 Certifikace ... 22
2.4.1 Podrobnosti udělení certifikace ... 24
2.4.2 Druhy certifikace ... 24
2.4.3 Výhody certifikace ... 26
2.4.4 Nevýhody certifikace ... 27
2.5 Vliv PO na zdraví člověka ... 28
3 Metodika ... 31
3.1 Cíl práce ... 31
3.2 Metodický postup ... 31
3.3 Hypotézy ... 33
4 Řešení a výsledky ... 34
4.1 Charakteristika respondentů (souboru) ... 34
4.2 Dotazníkové šetření ... 34

4.3 Vyhodnocení hypotéz 49
4.4 Shrnutí výsledků - diskuze 52
4.5 Návrhy a doporučení 54
5 Závěr 59
I. Summary 61
II. Seznam použitých zdrojů 62
III. Seznam obrázků a grafů
IV. Seznam příloh
V. Přílohy

Seznam použitých zkratek

EU – Evropská Unie

ASEAN – Asociace Jižních Asijských států

POIG – Skupina pro inovace v oblasti palmového oleje

PO – palmový olej

NGO – Nevládní environmentální organizace

RSPO – Kulatý stůl o udržitelné produkci palmového oleje

WWF – Světový fond na ochranu přírody

ISEAL – Světová asociace sdružující schémata a certifikáty v oblasti udržitelnosti

ISPO – Indonéský systém udržitelného palmového oleje

GMO – geneticky modifikované organizmy

HOSO – panenský slunečnicový olej

1 Úvod

Palma olejná roste přirozeně ve střední Africe, dá se ale pěstovat také v tropických oblastech. Palmové plantáže se v současnosti nachází zejména v Indonésii a Malajsii. Zde také byl největší úbytek pralesa, kvůli palmové výsadbě. Lokální plantáže zabírají plochu o 1/3 velikosti Německa. Boom, který nastal v palmovém průmyslu je dech beroucí. Světová produkce nezpracovaného palmového oleje vzrostla mezi lety 1995 a 2002 na 65 % produkce všech rostlinných olejů. Produkty z palmy jako nezpracovaný palmový olej a palmojádrový olej jsou extrémně všestranné. Palmový či palmojádrový olej je obsažen v margarínech, cukrovinkách, zmrzlinách, instantních jídlech, svíčkách, čistících a hygienických přípravcích, krmivech pro zvířata, biopalivech a používá se i jako olej na vaření.

Palmový olej je velice žádaný kvůli jeho vlastnostem. Zachovává vlastnosti při vysokých teplotách, jeho struktura je hladká a krémová bez jakéhokoliv zápachu, má konzervační účinek, a hlavně je nejlevnější ze všech olejů. Další jeho výhodou je, že palma olejná má nejvyšší výnosnost podle rozlohy v porovnání s ostatními rostlinnými oleji. Přestože se může zdát, že palmový olej je naprosto ideální surovina, jeho vlastnosti převáženy negativními dopady, které pěstování palmy olejné má.

Plantážní podnikání je jeden z největších konfliktních sektorů v Indonésii a pravděpodobně i v Malajsii, jelikož nové plantáže jsou často zakládány na pozemcích, které vlastní místní obyvatelé. Ti využívali tyto pozemky jako zemědělskou půdu a pěstovali na nich potraviny pro svou obživu. Místní zákony mají dost často nepsanou podobu, a tak když přijedou buldozery, domorodci se nemají v podstatě, jak bránit. Odstraňování zalesněných ploch ničí místní ekonomiku lidí a jejich soběstačnost, která je často založená na udržitelné těžbě nedřevních produktů, jako jsou semena, med, kaučuk, ratan, léčivé rostliny nebo ovoce. V mnoha případech nemají místní obyvatelé jinou možnost, než se vzdát své půdy a pracovat na plantážích za špatných finančních podmínek, což připomíná novodobé otroctví. Je důležité podotknout, že zřízení nových plantáží nemusí zaručit zaměstnání tamějších obyvatel.

Nadnárodní korporace připravily lokální komunity o půdu, kterou využívaly k pěstování místních zemědělských plodin, tím významně ohrožují potravinovou bezpeč-

nost daných zemí. Na místní obyvatele dopadají další negativa jako zdravotní potíže způsobené agresivními pesticidy užívanými na plantážích, pokles množství zdrojů vody, chemické znečištění vody a jím způsobené zhroucení rybolovu, sesuvy půdy a záplavy, úmorná vedra v odlesněné krajině a v neposlední řadě vyšší riziko rozsáhlých požárů. Pravdou také je, že zejména vysoce postavení úředníci a politici v zemích s vysokou mírou korupce (Indonésie, Malajsie) si díky průmyslové produkci palmového oleje pomohli k ohromným ziskům.

Spojení a význam Evropy v tomto vývoji je hluboký a rozmanitý. Evropa není jen významným dovozcem produktů z palmy olejné. Evropské banky, zemědělství, jídlo a chemický průmysl, jsou spojené s palmovým průmyslem na různých úrovních. Zároveň Evropská Unie a Asociace Jižních Asijských států spolupracují na rozšiřování volného obchodu mezi oblastmi a ochranou životního prostředí. To zahrnuje společnou iniciativu ohledně problému kouřma, ochranu biodiverzity a nejčastěji se jedná o zastavení globálního oteplování a snahu o nabádání k obnovitelným zdrojům. S čímž souvisí klíčový problém, kterým je spor mezi Evropou a Jižní Asií ohledně palmového oleje.

Velké kritiky se dostalo i biopalivům, která jsou úzce spjata s expanzí palmových plantáží a jejich ztrojnásobení. Očekávalo se, že obrovská expanze obzvláště v Indonésii a následná přeměna přírodních zvyků monokultur bude mít za následek poškození biodiverzity, symbolizovanou ohrožením orangutanů. Tehdejší výzkum ukázal, že přeměna pralesů na palmové plantáže může vést k úbytku druhů ptáků a motýlů kolem 60-80 %.

Plány uvnitř EU, které představovaly povinné cíle biopaliv pro sektor dopravy, vedly k urputnému úsilí kampaní a lobování skupin, zabývajících se životním prostředím, proti těžbě palmového oleje. To vedlo ke spojení více než dvou set organizací, požadující moratorium těchto cílů, tvrdících, že biopaliva povedou k masivní přeměně tropických lesů a přispějí ke globálnímu oteplování, nikoli ke snížení.

Tato kritika a obavy se staly oprávněnými. Bylo zjištěno, že produkce oxidu uhličitého při výrobě biopaliv je velká a způsobuje velkou zátěž pro ovzduší. Proto Norsko v roce 2018 přestalo užívat biopaliva a Evropská unie tento návrh nedávno přednesla také.

Obavy z dopadu nešetrné výroby vzhledem k životnímu prostředí i společnosti stále rostou a s tím i potřeba podporovat udržitelnou výrobu, která v rámci dodržování určitých kritérií pak sníží negativní vliv. Z toho důvodu vzniklo v roce 2004 sdružení RSPO-Round Table on Sustainable Palm Oil, neboli česky Kulatý stůl, jehož vznik inicioovalo WWF.

Využívání certifikovaného oleje může být jedním z řešení. Mnoho lidí ale zpochybňuje jeho věrohodnost. Vzhledem k vysoké korupci a chudobě v Malajsii a Indonésii, není snadným cílem přesvědčit tyto země, aby podporovaly udržitelnou výrobu a nedovolily přeměnu lesů vysoké hodnoty na plantáže. Co se názorů odborníků ohledně řešení týče, zůstává tento komplexní problém nezodpovězen. Někteří vidí řešení v úplném bojkotu výrobků s palmovým olejem, jiný vidí jako řešení certifikovaný palmový olej a jsou i názory, které tvrdí, že palmový olej je ekologický a jeho náhrada jinými oleji by byla ještě větší katastrofou.

Neshody jsou i ve vlivu palmového oleje na zdraví člověka. Palmový olej jako takový nezdravý není, avšak V dnešní době jsou však největším problémem jednoduché cukry, které nejvíce vyvolávají kolísání inzulínu v krvi. Co se týče potravin s palmovým olejem, většina z nich má zároveň vysoký podíl jednoduchých cukrů, takže jsou nejen vysokokalorické, ale rychle vedou k opětovnému pocitu hladu. Zranitelné jsou hlavně děti, kvůli jejich nízké hmotnosti a kombinaci toho, v jakém množství se palmový olej v potravinách vyskytuje, jelikož se přidává i do kojenecké výživy.

2 Literární přehled řešené problematiky

Palma olejná roste přirozeně ve střední Africe, dá se ale pěstovat také v tropických oblastech. Produkty z palmy jako nezpracovaný palmový olej (dále PO), palmojádrový olej, jídla obsahující palmojádrový olej a jejich deriváty jsou extrémně všestranné. Široce se také používá jako olej na vaření a je důležitou složkou jídla, kosmetiky, chemického průmyslu a také zvířecích krmiv. Indonésie a Malajsie produkuje více než 80 % ze světové produkce a Evropa je jedním z největších trhů („Palmový olej," 2016).

Palmové plantáže se nachází zejména v Indonésii a Malajsii. Zde také byl největší úbytek pralesa, kvůli palmové výsadbě. Lokální plantáže zabírají plochu o 1/3 velikosti Německa („PALMOVÝ OLEJ, Obchod na zemi" n.d.).

V čem je obsažen palmový olej:

- surový palmový olej na vaření,
- margaríny,
- cukrovinky, zmrzliny, slané keksy, polotovary a instantní jídla,
- tekuté čisticí prostředky, mýdla, šampóny, zubní pasty,
- rtěnky, vosky a laky,
- průmyslová maziva,
- svíčky,
- krmivo pro zvířata,
- biopalivo („Palmový olej," 2016).

Boom, který nastal v palmovém průmyslu je dech beroucí. Světová produkce nezpracovaného palmového oleje vzrostla mezi lety 1995 a 2002 na 65 % produkce všech rostlinných olejů (Prescott, G. W., 2015).

„Od roku 1980 vzrostla produkce desetinásobně a při současném tempu se do roku 2050 předpokládá nárůst o dalších 50 %. V roce 2011 pokryla produkce Malajsie a Indonésie 90 % poptávky, to znamená, že bylo zapotřebí přes 100 tisíc km² půdy. K roku 2013 v oblasti rovníku odhadovalo kolem 130-140 tisíc km² plantáží s produkcí

56,2 milionů tun palmového oleje. Toto uspokojuje 35 % celosvětové poptávky po rostlinných olejích. Na druhém místě je pak se 26 % sója a to se 110 tisíci km² a 42,5 miliony tun sójového oleje. Mezi největší spotřebitele palmového oleje roku 2016 patří Indie, EU a Čína" (Lhota et al., 2016).

Indonésie a Malajsie předčily Afriku v objemu produkce a k roku 2015 vyráběly přes 85 % celosvětového objemu palmového oleje („Kudy teče palmový olej," n.d.).

Graf 1- Celosvětový objem výroby palmového oleje

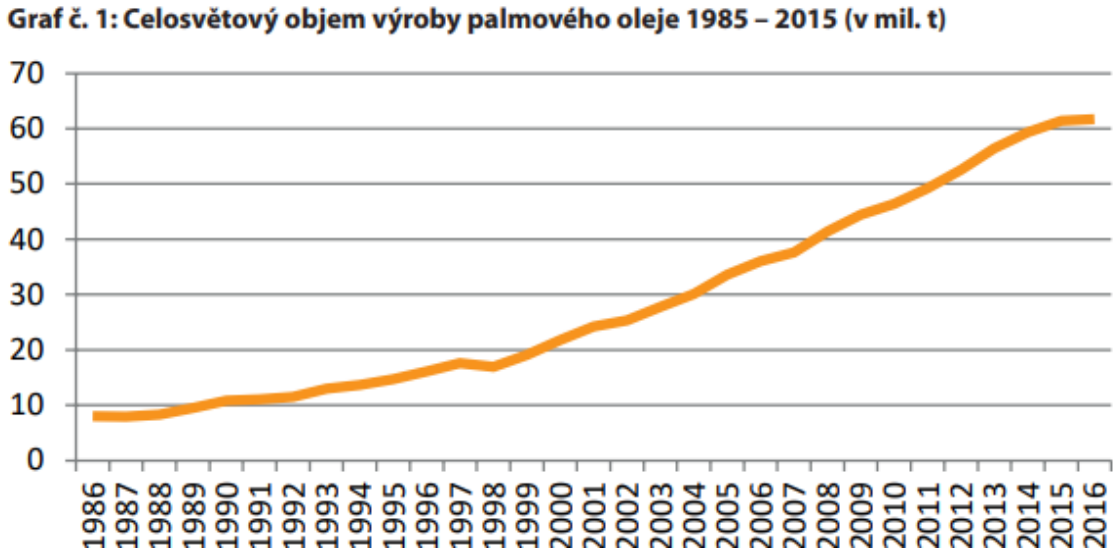

Zdroj – Kudy teče palmový olej, n.d.

Plocha, na které se palma olejná pěstovala, se mezi lety 1995 a 2005 zdvojnásobila na 10 miliónů hektarů. Nové plantáže se začínají rozrůstat také na Filipínách, v Thajsku, Papue Nové Guinee, ale také v Africe a Latinské Americe. Expanze palmových plantáží je klíčovou složkou vládních rozvojových strategií napříč oblasti („Kudy teče palmový olej," n.d.).

.

Graf 2 - Hlavní výrobci palmového oleje

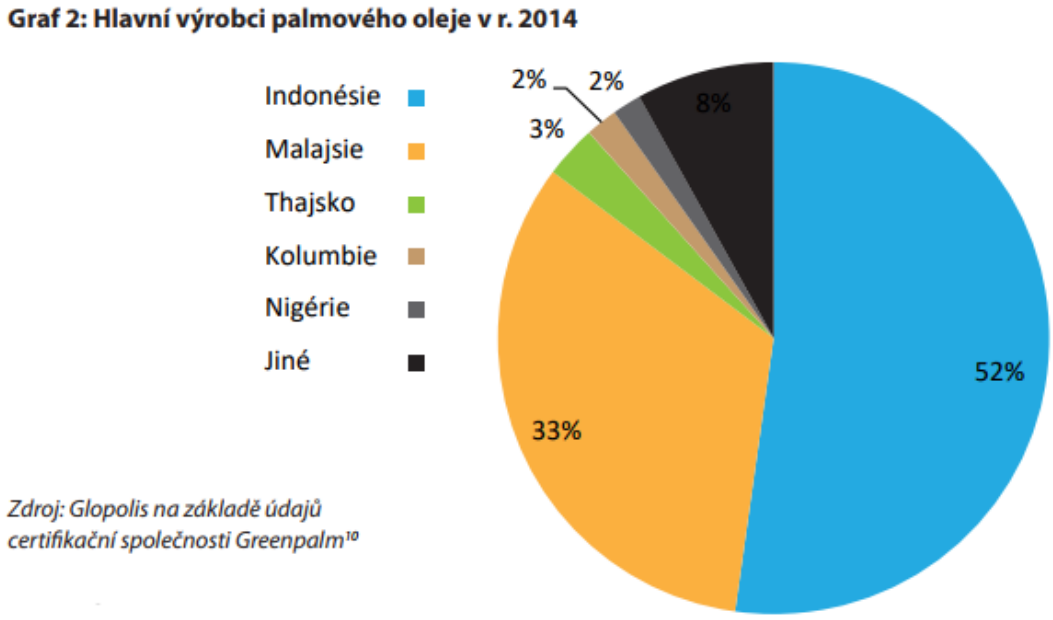

Zdroj - Kudy teče palmový olej, n..d.

Spojení a význam Evropy v tomto vývoji je hluboký a rozmanitý. Evropa není jen významným dovozcem produktů z palmy olejné. Evropské banky, zemědělství, jídlo a chemický průmysl, jsou spojené s palmovým průmyslem na různých úrovních. Zároveň Evropská Unie (dále EU) a Asociace Jižních Asijských států (ASEAN) spolupracují na rozšiřování volného obchodu mezi oblastmi a ochranou životního prostředí. To zahrnuje společnou iniciativu ohledně problému kouřma, ochranu biodiverzity a nejčastěji se jedná o zastavení globálního oteplování a snahu o nabádání k obnovitelným zdrojům. S čímž souvisí klíčový problém, kterým je spor mezi Evropou a Jižní Asií ohledně palmového oleje (Prescott, G. W., 2015).

2.1 Problematika týkající se PO

2.1.1 Postavení EU

Ačkoliv evropská opatření bojují se změnou klimatu, spory týkající se PO se ironicky zintenzivněli. Nevládní environmnentální organizace (NGOs) založena v Evropě, byla znepokojena rapidní expanzí palmových plantáží v Jižní Asii, a tak se zaměřila na průmysl v letech 1990 a vedla kampaně médii, které se týkaly živočišných druhů jako

jsou orangutani. Odhalení tohoto průmyslu skrze negativní publicitu vedlo k vytvoření certifikace pro prokázání zodpovědného hospodaření s PO (RSPO). Iniciativa zájmových stran, kterými byly vedoucí korporace a Světový fond na ochranu přírody (WWF), určily kritéria pro udržitelný PO, jako nulové vypalování lesů a nulovou přeměnu lesů vysoké sociální hodnoty (tzv. High Conservation Value Forest).

Každopádně plány uvnitř EU, které představovaly povinné cíle biopaliv pro sektor dopravy, vedly k urputnému úsilí kampaní a lobování skupin, zabývajících se životním prostředím, proti těžbě palmového oleje. To vedlo ke spojení více než dvou set organizací, požadující moratorium těchto cílů, tvrdících, že biopaliva povedou k masivní přeměně tropických lesů a přispějí ke globálnímu oteplování, nikoli ke snížení.

Kritika cíle biopaliv je úzce spojena s expanzí palmových plantáží a jejich ztrojnásobení. Očekává se, že obrovská expanze obzvláště v Indonésii a výsledná přeměna přírodních zvyků monokultur bude mít za následek poškození biodiverzity, symbolizovanou ohrožením orangutanů. Výzkum ukázal, že přeměna pralesů na palmové plantáže může vést k úbytku druhů ptáků a motýlů kolem 60–80 % (Prescott, G. W., 2015).

Při masivním odlesňování vymírá 80 % živočichů a další jsou oběťmi pastí, které kladou zaměstnanci plantáží. Zvířata jsou ubita k smrti, pohřbívána zaživa, nebo upalována. „Mezi nejvzácnější ohrožené druhy patří například tygr sumaterský, levhart obláčkový, kočka rybářská a plochočelá, nosorožec sumaterský a bornejský „trpasličí“ slon“ (Lhota et al., 2016).

2.1.2 Biodiverzita

V posledních deseti letech se rozloha plantáží v Indonésii zdvojnásobila, pokud se vezmou v potaz i nově založené plantáže (2,7 milionů hektarů) a zbývajících 6-7 milionů hektarů dosud neosázené půdy s koncesí na založení plantáží, tak to může být i jednou tolik. Takto rozsáhlé a rychlé odlesňování může mít zásadní dopad na biodiverzitu a přírodní zdroje, jako je dostupnost vody a kvalita půdy.

Existuje řada vědeckých výzkumů dopadu kácení palem na biodiverzitu. Téměř všechny organismy jsou zakládáním plantáží negativně ovlivněny, od hub, obojživelníků,

ptáků, hmyzu, savců až po rostliny. Ničivý dopad se týká nejen plantáží, ale i okrajů pralesa, se kterými plantáže sousedí. To je způsobeno následkem vyčerpávání půdy, ničení pralesní plochy a také zvýšenou frekvencí lovu v okolí plantáží. Jelikož veškeré druhy, které konzumují plody či kořínky na plantážích, jsou považovány za „škodnou“, a to včetně orangutanů a slonů.

K dalšímu znečištění vod přispívají také zpracovatelské závody a rafinerie palmového oleje. Studie zkoumající životní cyklus různých plodin pěstovaných pro rostlinný olej v jednotlivých zemích ukázaly, že plantáže palmy olejné způsobují výraznou erozi půdy (7,7-14 tun/ha v porovnání s 0,03-0,05 tun/ha v případě řepky) („Kudy teče palmový olej,“ n.d.).

2.1.3 Rašeliniště a biopaliva

Dalším problémem jsou biopaliva z palmy olejné, která jsou viděna jako „fake solution“, tedy falešné řešení klimatických změn, protože změny ve využívání půdy vzniklé při konverzi uvolnily velké množství uhlíku do ovzduší. To částečně působí na rašeliniště, a to výrazně od roku 1997 a následně způsobuje požáry lesů, ačkoliv podobný, ale více pozvolný efekt je dosažen i vysoušením (Prescott, G. W., 2015).

Nejškodlivější postupy jako vysušování rašelinišť nebo používání nebezpečných pesticidů, nejsou doposud zcela zakázány. „Rašeliniště jsou přitom nejvýznamnějšími zásobárnami uhlíku na Zemi – to znamená, že jejich ekosystémy zadržují velké množství uhlíku. Jsou-li zničena, uvolní se uhlík do atmosféry, čímž podstatně přispěje ke globálním emisím a změně klimatu“ (Maritzová, Ch., 2014).

Důvodem je hlavně ničení rašelinišť a pralesů v zemích původu – 69 % emisí pochází ze změny využití těchto ploch na palmové plantáže. Má se za to, že kdyby bylo zastaveno vysušování rašelinišť v Indonésii a Malajsii, došlo by k velkému snížení negativních dopadů vypouštění skleníkových plynů do atmosféry. V roce 2015 byl založen obrovský lesní požár v Indonésii, právě kvůli získání půdy pro nové plantáže a způsobil tak nejhorší znečištění ovzduší. K 30 % až 50 % požárů došlo v rašeliništích bohatých na uhlík. Kvůli požárům a kácení pralesů se Indonésie stala jedním z největších původců

globálního oteplování na světě. V současnosti je Indonésie jedním z pěti největších původců emisí skleníkových plynů na světě, 60–80 % vyprodukovaných emisí je důsledkem změn ve využití území“ („Kudy teče palmový olej,“ n.d.)

Ve zprávě společnosti Wetlands International bylo spočítáno, že Jihoasijská rašeliniště mají za následek 2 000 megatun z celkových uhlíkových emisí, čímž se Indonésie dostává na třetí místo (po USA a Číně) ve světové produkci emisí oxidu uhličitého.

Graf 3 - Využití palmového oleje

Zdroj – Statista, 2016

Dominantní surovinou pro výrobu bionafty v EU je řepkový olej, v roce 2015 to bylo asi 55 % celkové produkce. Podíl palmového oleje je 15 % a na surovinách pro výrobu bionafty v EU má rostoucí tendenci, přičemž od roku 2009 vzrostlo zastoupení palmového oleje přibližně trojnásobně.

V posledních letech roste v Evropě také produkce tzv. hydrogenovaného rostlinného oleje (HVO). Výroba HVO a jeho technické vlastnosti umožňují zvýšit podíl palmového nebo živočišného oleje v bionaftě. Ze surového palmového oleje je výtěžnost výroby bionafty 90 %. Dle odhadu vychází vyprodukování přibližně jednoho litru surového palmového oleje na každých 100 litrů motorové nafty spotřebované v Evropě. V mnoha zemích je také zavedeno povinné přidávání palmového oleje do biopaliva, jen v roce 2010 byl v EU povinný podíl 6,25 %.

Dnes jde do biopaliv z celkové spotřeby palmového oleje v EU 40 %. *„V roce 2014 zavedla povinné přidávání palmového oleje do paliva i Indonésie. Což je nedobrou zprávou, protože pěstitelé se radují a někteří z nich vystupují z RSPO – teď už budou mít pro palmový olej dobrý odbyt i bez dodržování striktních kritérií udržitelnosti. Jedná se*

tedy patrně o ještě větší hrozbu nežli palmový olej v potravinách.“ Navíc se ukazuje, že biopalivo, které bylo původně zavedeno za účelem snížení emise skleníkových plynů, má zároveň vinu na ubývání deštných pralesů, jakožto nejcennějších dýchacích orgánů planety, a navíc je jeho výroba spojena s daleko větším množstvím emisí, než se původně počítalo.

EU schválila 8 certifikačních systémů, aby zajistila, že výroba palmového oleje do biopaliv je vyráběna udržitelným způsobem, tedy že nepochází z plantáží, které vznikly na místě pralesů či rašelinišť (Lhota et al., 2016).

2.1.4 Potravinová krize

Nedávno bývala biopaliva obecně spojována s potravinovou krizí, kdy světová banka tvrdila, že byla odpovědná za 75 % růstu cen potravin (Prescott, G. W., 2015). Dalším tvrzením bylo, že přeměna plodin na pohonné hmoty by výrazně zvýšila počet podvyživených lidí na světě (Lam, Tan, Lee, & Mohamed, 2009).

Například v USA byla v roce 2007 použita jedna třetina veškeré produkce obilí na výrobu biopaliv. Mezitím se EU rozhodla do roku 2020 nahradit 10 % spotřeby ropných produktů pohonnými hmotami s původem v zemědělských plodinách. Zpráva Světové banky z roku 2008 potvrdila, že za poslední tři roky vzrostla globálně cena pšenice o 181 %, zdražily potraviny celkově o 83 %, což mělo přímý dopad na některé rozvojové země a takřka všechny země třetího světa.

Úbytek obilí je přesto znatelný, a navíc v druhé linii nastupují rostlinné oleje (typicky palmový, kukuřičný apod.), které jsou používány jako biopaliva a jsou odebírány z potravinářství absolutně. “Stejně tak mluví v neprospěch paliv výsledky relativně jednoduchých výpočtů a prognóz – Evropa nemá tolik zemědělské půdy, aby mohla biopalivy dokonale pokrýt zmíněných 10 % současné potřeby ropy, nemluvě o nedostatečně vyvinutém zemědělství v řadě členských států“ (Stern, M., 2008).

2.1.5 Vliv na ekonomiku

Odpor proti palmovému oleji vyvolal silné reakce ze strany průmyslu. Ředitel Malajské rady palmového oleje argumentoval, že příliš horlivé útoky NGO můžou ohrozit potravinový olej a příjem chudých zemí, které ho produkují. Útoky evropských organizací na palmový olej jsou viděny jako druh neokolonialismu s dvojitě převažujícím standardem (například poměr zemědělských ploch k lesům je 70:12 % v porovnání se Sarawakem, kde je poměr 8:76 %). „Právo na rozvoj" byla část klíčového plánu jihoasijské vlády marketingové komunikace v pokračování rozšiřování PO. Tehdejší indonéský ministr zemědělství pro výzkum a rozvoj, Gatot Irianto, odůvodnil plány k znovuotevření rašelinišť pro plantáže palmy olejné tak, že tento sektor je hlavním motorem pro hospodářství lidí (Prescott, G. W., 2015).

Přestože je prokázáno, že rozšiřování plantáží přispívá ke zvyšování HDP, přínos palmového oleje k potravinové bezpečnosti je však experty zpochybňován.

Indonéská vláda se sice pokoušela skombinovat nejrůznější cíle a postupy, ty si ale ve výsledku protiřečí. *„Podpora agroprůmyslu měla vést k ekonomickému růstu, výroba potravinářského produktu měla zvýšit potravinovou bezpečnost, omezení emisí skleníkových plynů mělo pomoci v boji proti klimatickým změnám, a mělo dojít ke snížení chudoby."* Podpora agroprůmyslu a ekonomický růst jsou považovány za „klíč k úspěchu", avšak mají pomíjivý dopad na potravinovou bezpečnost a snižování chudoby. Potravinová bezpečnost je v Indonésii zásadní otázka a nedostatek potravin po celý rok či v určitých konkrétních obdobích je velkým problémem řady indonéských domácností („Kudy teče palmový olej," n.d.).

Malajská vláda identifikovala palmový olej jako největší zdroj, který může být snadno rozvíjen a zároveň má největší potenciál, aby byl hlavním zdrojem obnovitelné energie (Jaafar, Kheng, & Kamaruddin, 2003).

2.1.6 Ekologický palmový olej

Asijský průmysl chtěl podporovat pověření o udržitelnosti PO. Řada konferencí a vysoce profilované lobistické návštěvy do Evropy, v čele s Malajským minstrem plantážní výroby a komodit, měly za cíl vyvrátit tvrzení, že plantáže palmy olejné v Malajsii

byly zřízeny na oblastech pokrytých deštným pralesem a přesvědčit zákonodárce EU, aby povolili přístup bionafty s palmovým olejem na privilegované evropské trhy s biopalivy. Navrhovatelé "ekologického palmového oleje" vyzdvihují jeho vysokou produktivitu v poměru k dalším olejům a energetickým plodinám (sedmkrát vyšší výnos na hektar než sója) a relativně nízkou potřebu energie a přísun pesticidů.

Hlavní roli v protinávrhu průmyslu hraje RSPO, který pracuje na zlepšení řídících postupů svých členů prostřednictvím souboru dobrovolných zásad a kritérií. Rozsah závazku k nepřeměňování lesů vysoké hodnoty, k nulovému vypalování a k užívání integrované ochrany proti škůdcům, právo vytvářet odborové svazy, bezplatný, předběžný a informovaný souhlas při zakládání nových plantáží na půdě místních obyvatel. RSPO integruje ziskovost a udržitelnost sociální ekonomiky (trojí zodpovědnosti – ekonomická prosperita, kvalita životního prostředí a společenský kapitál).

Ačkoliv RSPO vyřešilo integrování některých NGO kritických expanzí palmového oleje, stejně jako Světový fond na ochranu přírody a Oxfam, se samo stalo středem sporu. Objevilo se několik zpráv s tvrzením, že členové RSPO sami porušují jejich zásady. Mezinárodní potravinářská unie kritizovala RSPO za reklamní operace, které legitimizovaly brutální vykořisťování, které charakterizovalo průmysl a v roce 2008 přišlo Středisko na ochranu orangutanů s tím, že iniciativa zúčastněních stran se stala nástrojem k oklamání veřejnosti a legitimizaci environmentálních spáchaných trestních činů. Více než 250 organizací podepsalo Mezinárodní deklaraci proti environmentální dezinformaci o palmovém oleji na RSPO.

Spor mezi životním prostředím a průmyslem byl v politické struktuře EU. Podle slov jednoho komentátora, je válka mezi generálním ředitelstvím Evropské komise pro energetiku a dopravu a jejich kolegy z generálního ředitelství pro životní prostředí. Vznikla intenzivní debata, která vyústila v jakýsi kompromis, kde povinný cíl 10 % obnovitelných zdrojů v dopravě do roku 2010 zůstal, ale kde další zdroje energie (jako elektrická auta) se mohly užívat a kde řada udržitelných kritérií byla připojena k získávání biopaliv (Prescott, G. W., 2015).

Některá z těchto kritérií například určují, že biopaliva musí vést k omezení emisí skleníkových plynů. Ta musí být do roku 2017 alespoň 50 % v porovnání s fosilními

palivy. Dále, že plodiny určené pro výrobu biopaliv se nesmí pěstovat na místech dřívějších pralesů a rašelinišť označených jako místa s velkým významem pro ukládání uhlíku nebo s velkou mírou biodiverzity. „V České republice splňuje toto nařízení 100 % biopaliv, ať už dovážených, či vyráběných lokálně, a jsou certifikována jako paliva z udržitelných zdrojů“ („Kudy teče palmový olej,“ n.d.).

Nicméně spor, ohledně palmového oleje, biopaliv, certifikace a RSPO, se zdá být ještě na nějaký čas otevřený (Prescott, G. W., 2015).

2.1.7 Porušování lidských práv

Dále je produkce palmového oleje kritizována ze sociálních důvodů, výrazný je konflikt ohledně pozemků, pracovních podmínek a porušování lidských práv (Prescott, G. W., 2015).

Plantážní podnikání je jeden z největších konfliktních sektorů v Indonésii a pravděpodobně i v Malajsii, jelikož nové plantáže jsou často zakládány na pozemcích, které vlastní místní obyvatelé. Ti využívali tyto pozemky jako zemědělskou půdu a pěstovali na nich potraviny pro svou obživu. Místní zákony mají dost často nepsanou podobu, a tak když přijedou buldozery, domorodci se nemají v podstatě, jak bránit. Odstraňování zalesněných ploch ničí místní ekonomiku lidí a jejich soběstačnost, která je často založená na udržitelné těžbě nedřevních produktů, jako jsou semena, med, kaučuk, ratan, léčivé rostliny nebo ovoce. V mnoha případech nemají místní obyvatelé jinou možnost, než se vzdát své půdy a pracovat na plantážích za špatných finančních podmínek, což připomíná novodobé otroctví. Je důležité podotknout, že zřízení nových plantáží nemusí zaručit zaměstnání tamějších obyvatel.

Těžba a vývoz palmy olejné se sice může zdát jako prostředek ke zlepšení příjmů, avšak způsob, jakým k tvorbě nových plantáží dochází, nejen ovlivňuje společenské vztahy, ale také působí proti blahu chudých lidí („Palmový olej, Lestari,“ 2016).

„Dle zprávy Finnwatch patří k problémům pěstování palmového oleje i výrobců certifikovaných RSPO nedodržování lidských práv ve vztahu k zaměstnancům a praktiky

moderního otrokářství nebo vyhýbání se placení daní. V Indonésii je podle odhadů Mezinárodní organizace práce v zemědělství zaměstnáno 1,5 milionu dětí.“

Nadnárodní korporace připravily lokální komunity o půdu, kterou využívaly k pěstování místních zemědělských plodin, tím významně ohrožují potravinovou bezpečnost daných zemí. Na místní obyvatele dopadají další negativa jako zdravotní potíže způsobené agresivními pesticidy užívanými na plantážích, pokles množství zdrojů vody, chemické znečištění vody a jím způsobené zhroucení rybolovu, sesuvy půdy a záplavy, úmorná vedra v odlesněné krajině a v neposlední řadě vyšší riziko rozsáhlých požárů. Pravdou také je, že zejména vysoce postavení úředníci a politici v zemích s vysokou mírou korupce (Indonésie, Malajsie) si díky průmyslové produkci palmového oleje pomohli k ohromným ziskům („12 mýtů,“ 2016).

Klíčové je podporovat takové způsoby rozvoje, které v budoucnu nepřinesou místním více problémů než užitku, a které nezpůsobují negativní sociální a také enviromentální externality. Ty se pak projevují nejen okamžitě, ale i v dlouhodobém horizontu. Mezi negativní dopady patří nenávratné zničení půdy, zamořování vody chemikáliemi nebo úplná ztráta vod, a hlavně vykořenění místních komunit, poškození jejich lokálních ekonomik a zničení cestovního ruchu. Například i studie nositelky Nobelovy ceny za ekonomii Elinor Ostromové ukazují, že pro rozvoj a zajištění důstojného života a také pro udržitelné zajištění regionálního rozvoje je důležité zapojení místních obyvatel do rozvojových programů.

Lidská samospráva je většinou efektivnější a udržitelnější při správě společných statků („12 mýtů,“ 2016).

Graf 4 - Celosvětové využití palmového oleje dle průmyslových odvětví

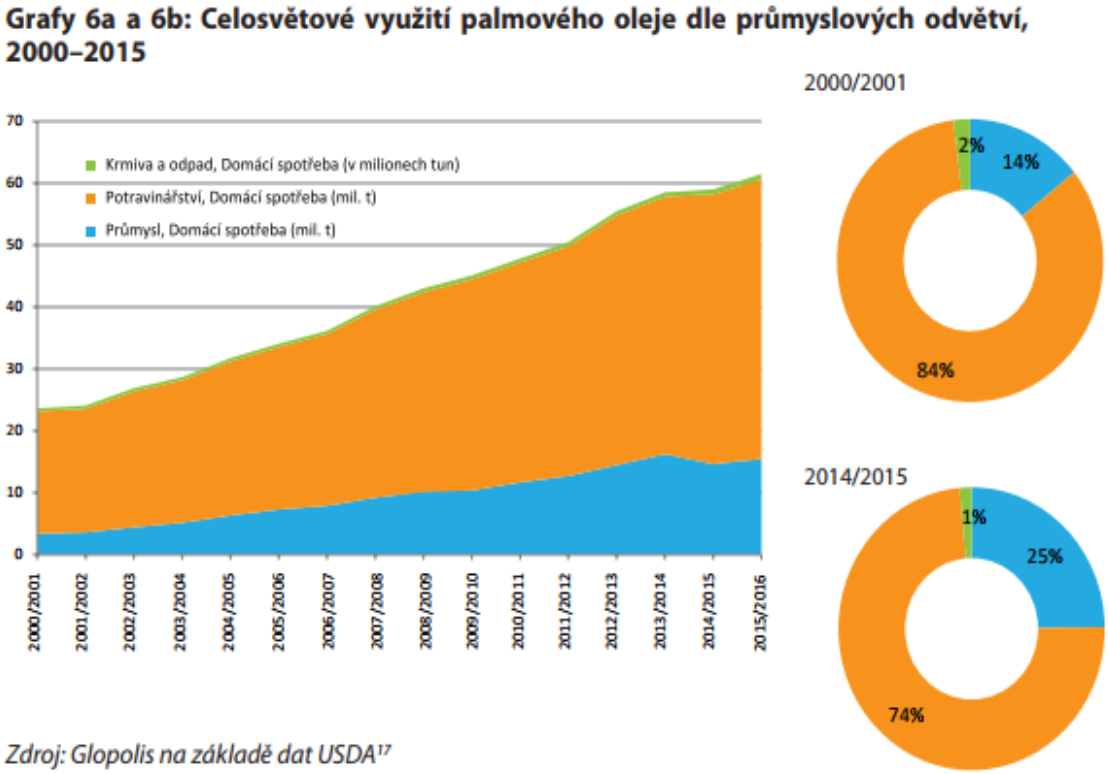

Zdroj – Kudy teče palmový olej, n.d.

2.2 Vlastnosti PO a jeho substituty

Nabízí se otázka, proč je PO tak populární a jeho produkce stále rapidně roste. Jak již bylo výše zmíněno, palmový olej se nachází v mnoha výrobcích v supermarketu, od margarínu až po zmrzlinu, ale také v mýdle, kosmetice nebo se používá i jako olej na vaření a také jako palivo pro automobily a elektrárny. Níže je uvedeno několik důvodů, proč tomu tak je:

1. Má skvělé vlastnosti, co se týče vaření – zachovává své vlastnosti i při vysokých teplotách.

2. Má hladkou, krémovou strukturu a je bez jakékoliv vůně či zápachu, to z něj dělá dokonalou ingredienci v mnoha receptech, a to i v pečených výrobcích, jako jsou například sušenky či různé druhy pečiva.

3. Má přirozený konzervační účinek, který prodlužuje trvanlivost potravin.

4. Je to nejvyšší výnosný rostlinný olej, potřebuje méně než polovinu půdy, kterou požadují jiné plodiny, aby vyprodukovaly stejného množství oleje. To činí palmový olej velice efektivním a také nejlevnějším rostlinným olejem na světě. (Dvanáct mýtů, 2016)

Ve srovnání s jinými rostlinnými oleji, jako je řepka a sójový olej, palmový olej trvale dosahuje nejrychlejší produkce růst (Carrasco, Larrosa, Milner-Gulland, & Edwards, 2014) protože má nejvyšší výnos podle rozlohy všech území plodiny rostlinných olejů (Kurki, Hill, & Morris, 2014).

5. Cena

Graf 5 - Ceny rostlinných olejů na světových trzích v letech 2008 až 2013

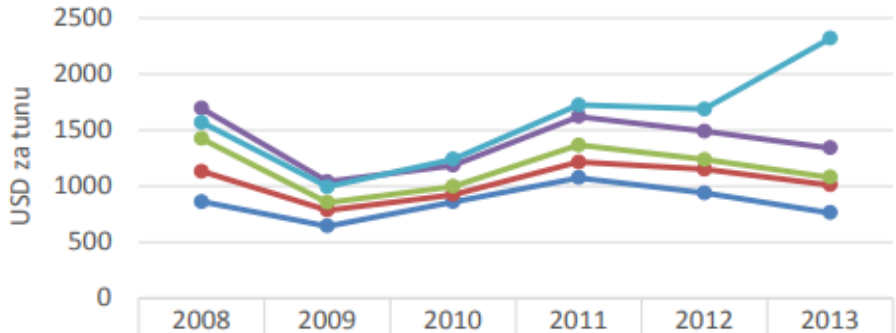

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Palmový olej	862,9	644,1	859,9	1 076,5	939,8	764,2
Sójový olej	1133,8	787	924,8	1 215,8	1 151,8	1 011,1
Řepkový olej	1423,7	856,2	997,2	1 366,6	1 239,1	1 080,9
Slunečnicový olej	1693,6	1041,7	1186	1 621,8	1 489,5	1 341,2
Podzemnicový olej	1567,7	994,6	1239,4	1 724,0	1 688,2	2 318,2

Zdroj - International Monetary Fund

2.3 Proč nemůžeme jednoduše vyměnit palmový olej?

K přístupu, jak se postavit k problematice palmového oleje neexistuje jednotný názor. Níže jsou tedy popsány tři druhy názorů a způsobů řešení dle různých neziskových organizací či odborníků na danou problematiku.

2.3.1 Řešením je používání certifikovaného PO

Dle profesora Kindlmanna je nejlepším řešením zajistit, aby spotřebitelé vybrali produkt, který obsahuje udržitelný palmový olej. Ačkoli se může zdát, že používání

jiných rostlinných olejů je praktickým řešením, ve skutečnosti by to mělo za důsledek podobné, ne-li větší environmentální a sociální problémy.

Řešení v podobě nahrazování palmového oleje jinými oleji je tedy velice diskutabilní, a to právě kvůli vysoké výtěžnosti palmy olejné. *„Chceme-li ušetřit tropický prales tím, že místo palmového oleje začneme používat jiný druh, musíme tento jiný olej někde vypěstovat, a tedy věnovat jeho výrobě mnohem větší plochu někde jinde – například zvětšit rozlohu našich řepkových polí mnohokrát více, než bude rozloha zachráněného pralesa v tropech. Může to být na úkor polí s pšenicí či kukuřicí, našich luk a pastvin, ale možná i na úkor některých našich chráněných území,"* říká biolog prof. RNDr. Pavel Kindlmann, DrSc. z Centra pro tropickou biologii.

Dle profesora Kindlmanna je tedy jednou z nejjednodušších cest, jak se mohou spotřebitelé vyhnout podílení se na negativních dopadech palmového oleje, výběr takových produktů, které obsahují certifikovaný palmový olej (Redakce, 2016).

S tímto názorem se shoduje i docent Brát z výboru pro zdravotní a sociální politiku Potravinářské komory, podle kterého je mylnou představou řešení, kdy podniky přestanou používat PO ve svých produktech. To odůvodňuje následovně:

1. Jak již bylo výše zmíněno, palma olejná je nejvýnosnější plodinou, pokud by se PO nahrazoval jinými oleji (například slunečnicovým, sójovým nebo řepkovým olejem), pak by bylo zapotřebí mnohem většího množství půdy, neboť palmové dřevo produkuje 4 až 10krát více oleje než jiné plodiny. To by mělo za následek přeměnu více lesů na zemědělskou půdu a došlo by tak k vážným škodám na životním prostředí.

2. Oproti výše uvedenému (kapitola 2.1.5.) tvrdí docent Brát, že palmový průmysl snižuje chudobu ve zpracovatelských zemích: *„V produkčních zemích pracují v odvětví palmového oleje miliony zemědělců a jejich rodin. Palmový olej hraje důležitou roli při snižování chudoby v těchto oblastech. V Indonésii a Malajsii žije z produkce palmového oleje celkem 4,5 milionu lidí. Zastavení výroby palmového oleje by znamenalo značné problémy pro ty lidi, kteří podporují své rodiny tím, že pracují v tomto odvětví."*

3. Někdy není výměna palmového oleje s jinými typy ani možná, a to právě díky jedinečným vlastnostem palmového oleje. Jiný olej by nedal produktům stejnou strukturu a chuť, jakou nabízí palmový olej (např. v potravinářských výrobcích).

Další problém vidí v tom, že na rozšíření certifikovaného oleje existuje málo zpracovatelských kapacit a zároveň vedle sebe fungují dva distribuční řetězce – jeden s necertifikovaným olejem a druhý s certifikovaným. Dle něj by ale mohla situaci zlepšit Amsterdamská deklarace, kterou se pět evropských států zavázalo v dubnu 2017, že do roku 2020 budou používat na svých územích pouze certifikovaný olej s oddělenou distribucí.

Řešením je tedy podle něj podporovat produkci palmového oleje, který pochází z udržitelných zdrojů (Čihák & Strouhalová, 2016).

2.3.2 Co nejvíce omezit PO a nahradit ho lokálními oleji

Jakub Kvapil z neziskové organizace Lestari volí cestu úplného bojkotu, a to právě kvůli okolnostem souvisejícím s produkcí palmového oleje. Zmiňuje příčinu požárů deštných pralesů, kterou způsobilo pěstování palmy olejné a zdůrazňuje, že kdyby certifikace palmového oleje fungovala, tak by tato situace nenastala. Přestože je dle něj hlavním bavit se o certifikaci, cíl organizace Lestari specifikuje následovně: *„Náš primární cíl je co nejvíce omezit užívání palmového oleje a nahradit ho oleji lokální výroby. Certifikace je až v druhé řadě, v případech, kdy je palmový plej těžko nahraditelný.“* Kvapil je totiž jedním z těch, kteří v neprůstřelnost certifikace nevěří, toto téma je dále rozebíráno v kapitole 2.4.4 Nevýhody certifikace (Čihák & Strouhalová, 2016).

Stejného názoru je i Jana Klápová, která se v Indonésii se skupinou dobrovolníků věnovala tamním sociálním dopadům. Podle ní by bylo nejlepší, kdyby na základě svědomí přestali všichni palmový olej konzumovat. Pokud by jediný člověk přestal konzumovat palmový olej, ušetřil by tím *5 m² deštného pralesa. “Naději také viděla v české legislativě, která pokročila v tom, že od roku 2016 začaly být na všech potravinových výrobcích ze zákona uváděny informace o palmovém oleji a přestaly se skrývat za obecné označení rostlinný olej“* (Melichar & Klápová, 2015).

2.3.3 Oslovení společností

Odlišný názor na řešení této problematiky má i organizace Greenpeace, která vyzývá spotřebitelské společnosti, které mají zájem o zodpovědný palmový olej, aby se pouze na RSPO nespoléhaly. Žádá je, aby zavedly potřebná opatření v rámci politiky nulového odlesňování. Účelem tedy není naprosté stažení palmového oleje z trhu, ale zajistit výrobky, které nebudu zodpovědné za odlesňování. Představou této organice je oslovení společnosti, která vyrábí produkty, u kterých jednotlivci vadí, že obsahují palmový olej, aby vyčistila svůj dodavatelský řetězec a zaručila produkty vyrobené udržitelným způsobem („Často kladené otázky," 2016; „Destrukce s certifikátem," 2016).

2.4 Certifikace

Obavy z dopadu nešetrné výroby vzhledem k životnímu prostředí i společnosti stále rostou a s tím i potřeba podporovat udržitelnou výrobu, která v rámci dodržování určitých kritérií pak sníží negativní vliv. Z toho důvodu vzniklo v roce 2004 sdružení RSPO-Round Table on Sustainable Palm Oil, neboli česky Kulatý stůl, jehož vznik inicioovalo WWF. Zúčastněné strany byly malí zemědělci, obchodníci, výrobci jednotlivých produktů s palmovým olejem, investoři, banky či NGOs. Jádrem procesu certifikace jsou principy a kritéria RSPO.

Momentálně probíhá kompletní přezkoumání, že normy jsou stále relevantní a odrážejí pochopení dobrých postupů udržitelnosti ze strany zainteresovaných stran. Do listopadu 2018 pak Valné shromáždění RSPO předložení k ratifikaci RSPO P & C 2013 (principy a kritéria). Revize kritérií probíhá každých pět let.

Mezi osm základních principů patří:

1. Závazek k transparentnosti
2. Dodržování zákonů
3. Závazek k dlouhodobé finanční a ekonomické životaschopnosti
4. Využívání technik nejlepší praxe pro pěstitele a zpracovatelské mlýny
5. Ekologická zodpovědnost, ochrana přírodních zdrojů a biodiverzity
6. Zodpovědný přístup k zaměstnancům, jednotlivcům a komunitám dotčeným rozvojem plantáží a mlýnů

7. Zodpovědný rozvoj nových plantáží
8. Závazek ke stálému zlepšování klíčových oblastí aktivity

("Certifikát Roundtable on Sustainable Palmoil (RSPO)," n.d.)

Pro upřesnění kritérií udržitelné výroby může být zmíněno například, že plantáže palmy olejné nesmí být zakládány na místě primárního deštného pralesa1, také nesmí být zřizovány v oblasti pralesů s vysokou hodnotou (High Conservation Value). RSPO má stanovené podmínky za jakých může být půda, patřící domorodým kmenům, přeměněna v palmovou plantáž. To by mělo být v rámci RSPO možné jen za výslovného souhlasu těchto komunit, včetně dohody o vyplacení kompenzací komunitě. Dále jsou stanoveny sociální podmínky pro pracovníky plantáží, jejich práva, minimální platy, zdravotní standardy atd.

„Certifikací RSPO je dnes ošetřeno na 20 % světové produkce palmového oleje. A certifikované plantáže se nachází ve všech zemích, kde je palmový olej produkován“ (Lhota et al., 2016).

Obrázek 1 - Logo RSPO

Zdroj – Certified Sustainable Palm Oil RSPO Logo Vector, n.d.

[1] To platí pouze pro plantáže zřízené po 1.1. 2005,

2.4.1 Podrobnosti udělení certifikace

Certifikát je udělen na základě dodržování určeného standardu (dle ISEAL), který reflektuje dodržování principů a kritérií. Dodavatelé podléhají auditu s ohledem na tato kritéria. Orgány, které udělují rozhodnutí o certifikaci, jsou akreditované, čímž zajištěna jejich kompetence provádět audity.

Pěstitelé si musí o certifikaci zažádat jednou za 5 let a každý rok probíhá kontrola, zda podmínky certifikátu dodržují. Náklady auditů jsou neseny výrobci, kteří certifikaci žádají. Cílem je zajistit absolutní objektivitu a důvěryhodnost, což má za následek komplikovanost certifikace.

Důležité je, zajistit důvěryhodnost tvrzení udržitelnosti celého výrobního řetězce, jelikož než se PO dostane do koncového produktu, projde rozsáhlým výrobním řetězcem. Aby mohl být prodávaný produkt certifikovaný, musí být certifikovaný i každý článek výrobního řetězce.

„Transparentnost a důvěryhodnost je zajištěna skrze RSPO Supply Chain Certification a RSPO Principles a Criteria Certification. Cílem je vyrábět olej udržitelně a ten, který je takto vyroben, odlišit od ostatních.“ („PALMOVÝ OLEJ,“ n.d.).

Zákazníci si mohou dohledat všechny RSPO certifikované produkty, ty jsou vedeny na online systému www.rspo.org. Portál umožnuje sledování certifikovaného oleje napříč dodavatelským řetězcem, čímž spojuje certifikované produkty s certifikovanými zdroji a tím je zaručena jejich transparentnost. („RSPO,“ n.d.)

Při nedodržování principů a kritérií může být členům kdykoliv členství zrušeno a certifikát odebrán. Certifikované produkty jsou pak označeny speciální značkou, která je důkazem, že v produktu byl využit jen palmový olej z udržitelného produkce („PALMOVÝ OLEJ,“ n.d.).

2.4.2 Druhy certifikace

Nejznámější certifikát palmového oleje je RSPO jak již bylo výše zmíněno, mimo něj ale existují ještě další certifikace.

"*Certifikát Lestari je značka, která si klade za cíl usnadnit zákazníkům restauračních zařízení výběr těch podniků, které se chovají zodpovědně k životnímu prostředí a snaží se proto odstranit palmový olej ze své kuchyně i dalšího prodeje.*" Mimo certifikace nabízí Lestari i poradenství, jak se palmovému oleji vyhýbat, spolupráce je pak založena na vzájemném porozumění a vůli všech zainteresovaných stran směřovat ke společnému cíli, tedy k zodpovědnému stravování.

Primárním cílem je dosáhnout udržitelné produkce PO, to znamená, že je tlak vyvíjen nejen na producenty, ale také distributory a všechny články logistického řetězce. Kvapil, (2017) tvrdí, že v současné době nemá koncový spotřebitel možnost skutečně udržitelný PO na našem trhu koupit.

Co se týče stravovacích zařízení, tak ty mohou obdržet od nezisková organizace Lestari certifikát „BEZ PALMOVÉHO OLEJE", který je ještě rozdělen do dvou kategorií. První nese název: „Na palmovém oleji nesmažíme" a druhá kategorie je „100% bez palmového oleje. První kategorii využívají hlavně zařízení, pro která je obtížné přejít okamžitě na všechny produkty bez palmového oleje, a tak bývá jejich prvním krokem nahrazení PO při smažení či fritování, což je hlavní oblast spotřeby z hlediska potravin (Kvapil, 2017; „CERTIFIKACE," n.d.).

Obrázek 2: Certifikace Lestari

Zdroj – CERTIFIKACE, n.d.

Další, který je již méně rozšířený je indonéský systém udržitelného palmového oleje (ISPO) – Indonesia Sustainable Palm Oil. ISPO je politika vytvořena jménem indonéské vlády. Cílem této certifikace je zlepšení konkurenceschopnosti PO na světovém trhu, snížení emise skleníkových plynů a také poukázání na otázky týkající se životního prostředí. Podle „CERTIFIKACE," (n.d.) má ale velmi nízké standardy („Indonesian Sustainable Palm Oil," n.d.).

Také známá je certifikace POIG – Palm Oil Innovation Group, tedy Skupina pro inovace v oblasti palmového oleje (POIG). Tato skupina se snaží dosáhnout přijetí zodpovědných postupů výroby palmového oleje, kde klíčový je dodavatelský řetězec, jehož prostřednictvím se snaží dosáhnout rozvoje a sdílení důvěryhodného a ověřitelného benchmarkingu, který je založený na RSPO, vytváření a podpoře inovací.

POIG byla založena v roce 2013 a byla rozvíjena ve spolupráci s NGO jakožto progresivními producenty palmového oleje. Skupina pro inovace v oblasti palmového oleje (POIG) má za cíl podporovat RSPO prostřednictvím budování standardů a závazků RSPO a zároveň demonstrovat inovace při provádění stávajících norem RSPO, jakož i dalších kritických otázek. Cílem je odpovědný dodavatelský řetězec, který přerušil vazbu mezi produkcí palmového oleje a ničením lesů a rašelinišť, a také zneužíváním pracovníků. To vše prostřednictvím rozvoje a sdílení důvěryhodných a ověřitelných kritérií, vytváření a komunikování inovací.

POIG se zaměřuje na tři tematické oblasti: environmentální odpovědnost, partnerství s komunitami včetně práv pracovníků a integritu firem a produktů („About POIG, n.d.).

2.4.3 Výhody certifikace

Dokument *Principy a kritéria* stanovený RSPO je obecný, každá země si ho uzpůsobí dle daných regulací a zákonů, jde o tzv. národní interpretaci. TO přináší řadu výhod, jako řešení problémů a následné diskuze na regionální a národní úrovni, zapojení stakeholderů do diskuze a eliminaci kolize s mezinárodním nebo národním standardem. Environmentálně a sociálně odpovědní nakupující mají vůli platit vyšší cenu za odpovědně vyrobené produkt. Členové RSPO tvoří velkou část nabídky palmového oleje,

který je prodán na světový trh. Na transparentnosti a důvěryhodnosti certifikace se podílí klíčové sociální a environmentální NGO („PALMOVÝ OLEJ, Obchod na zemi," n.d.).

Každý, kdo certifikaci RSPO obdrží, získá konkurenční výhodu, jelikož certifikace slouží jako důkaz, pro zákazníky a všechny zainteresované strany, o přijetí a pochopení tohoto standardu. Komplexní a transparentní certifikaci může obdržet kdokoliv po celým světě, kdo profituje z výroby palmového oleje, ať už je to velký producent či malý („Certifikát Roundtable on Sustainable Palmoil (RSPO)," n.d.).

2.4.4 Nevýhody certifikace

Existují organizace a různí jednotlivci, kteří certifikaci znevažují. Jednou z takových organizací je Greenpeace, která tvrdí, že: *„Certifikace přes RSPO (Kulatý stůl pro udržitelnou výrobu palmového oleje) nezaručuje, že jí „posvěcený" olej nemá na svědomí kácení pralesů. Je to dobrovolné sdružení lidí a firem svázaných s palmovým průmyslem a jejich standardy bohužel nezakazují kácení pralesů ani ničení rašelinišť."* („Často kladené otázky," n.d.; „Destrukce s certifikátem," 2016).

Podle Maritzové, (2014) dochází u členů RSPO k nedodržování standardů a principů, několikrát bylo zaznamenáno porušování závazku odlesňování primárního deštného pralesa kvůli plantážím palmy olejné. To samozřejmě znevažuje důvěryhodnost certifikace, která může vést k narušení důvěryhodnosti celé organizace. Dále dodává, že pokud se má zvýšit poptávka po certifikovaném palmovém oleji, pak by certifikace měla poskytovat spolehlivou záruku udržitelnosti. Přes veškeré nedostatky představuje certifikace RSPO důležitý faktor.

Pochybnosti o certifikaci přiznává i Kvapil, který tvrdí, že certifikace palmového oleje sice na mezinárodní úrovni existuje, ale nemá dobrou pověst. Dalším problémem je, že neexistuje dostatek plantáží, které by dokázaly zajistit certifikovaný olej (Čihák & Strouhalová, 2016).

2.5 Vliv PO na zdraví člověka

Palmový olej sice obsahuje velké množství vitamínu E, přírodních karotenů, ale obsahuje i nasycené mastné kyseliny a málo těch prospěšných nenasycených. V palmovém oleji je obsažena asi polovina nasycených mastných kyselin a v palmojádrovým dokonce až 80 %. V tomto ohledu můžeme najít podobnost s živočišnými tuky jako je vepřové sádlo nebo mléčný tuk. Složení palmového a palmojádrového oleje není tedy z výživového hlediska optimální, jelikož lidský organismus si dokáže vytvořit dostatečně množství nasycených mastných kyselin a není potřeba je tedy dále doplňovat potravinami. Doporučuje se proto jejich značné omezení a zvýšení příjmu méně nasycených olejů. Doporučená denní dávka jakéhokoliv tuku je maximálně 70 g přičemž méně než 20 g by mělo být nasycených mastných kyselin.

V dnešní době jsou však největším problémem jednoduché cukry, které nejvíce vyvolávají kolísání inzulínu v krvi. Co se týče potravin s palmovým olejem, většina z nich má zároveň vysoký podíl jednoduchých cukrů, takže jsou nejen vysokokalorické, ale rychle vedou k opětovnému pocitu hladu. Zranitelné jsou hlavně děti, kvůli jejich nízké hmotnosti a kombinaci toho, v jakém množství se palmový olej v potravinách vyskytuje, jelikož se přidává i do kojenecké výživy.

Dnes při průmyslovém zpracování tuků vznikají intraesterifikované kyseliny, jejichž zdravotní závadnost není dostatečně zdokumentována, avšak některé studie již naznačují jejich rizikovost. Palmový tuk se u nás prodává pouze rafinovaný (kromě panenského červeného oleje) a vzhledem k tomu, že při rafinaci dochází ke zničení téměř všech bílkovin, jsou alergické reakce na něj nepravděpodobné, avšak ne vyloučené. Jelikož se palmový olej nekonzumuje samotný, je těžké tento alergen rozpoznat. Některým jedincům ale může způsobit stravovací obtíže, svědění očí, nebo se může projevit na pokožce. Prozatím neexistuje studie, která by prokázala přímý vliv nasycených mastných kyselin na výskyt civilizačních chorob (např. srdečně-cévní onemocnění), ale v případech, kdy byly nasycené mastné kyseliny nahrazeny nenasycenými, byl doložen pozitivní vliv a je tedy možné těmto chorobám předejít (kromě prevence obezity, tu nepodporují žádné tuky ani oleje).

„Mnemotechnickou pomůckou může být, že „zdravější je být lehce nenasycený“. Je tedy žádoucí preferovat tuky a oleje, které obsahují velké množství nenasycených mastných kyselin, kam patří i tzv. esenciální mastné kyseliny, které si tělo nedokáže vyrobit a je nutno je přijímat potravou.

Alternativy palmového oleje:

- dýňový (pouze studená kuchyně, ochucení salátů, polévek),
- avokádový (jako olivový, nejlépe za studena, ale snáší i vyšší teploty),
- konopný (zdroj omega 3, studená kuchyně, na mírném ohni se nepřipaluje, ale ničí se nenasycené m. k.),
- lněný (v lednici, zdroj omega 3),
- máslo (příznivé pro střevní prostředí, studená i teplá kuchyně, na smažení ghí – přepuštěné), ale pozor: krmiva pro dojnice ve velkochovech obsahují vysoký podíl produktů palmy olejné,
- olivový (za studena, ale i do 180°),
- PO (prodává se pouze rafinovaný, na smažení),
- řepkový (vhodný poměr omega 3 a 6, pozor na vysokou průmyslovou úpravu a GMO),
- sádlo (hodně nasycených i nenasycených, na smažení),
- sezamový (aromatický, raf. pro tepelné, i neraf., vyšší omega 3 oproti slunečnici a sóje),
- slunečnicový (převaha omega 6, na smažení HOSO),
- světlicový (vyšší omega 6, oříšková chuť, studená kuchyně),
- sójový (převaha omega 6, studená kuchyně a šetrné dušení),
- vlašský (studená kuchyně, vyšší omega 3, které se zahříváním poškozují).

U nás pěstovatelné rostlinné oleje, jako je lněný, slunečnicový, řepkový a konopný zdraví prokazatelně prospívají a působí i jako prevence mnoha chorob. Složení takových (nerafinovaných a neztužených) olejů je zdraví prospěšnější než palmové a kokosové tuky. Stejně tak jsou prospěšnější živočišné tuky, které mají více nenasycených kyselin – viz orientační přehled v tabulce.“ (Lhota et al., 2016).

Obrázek 3 - Přehled olejů z hlediska mastných kyselin

Druh oleje	Nenasycené mastné kyseliny	Nasycené mastné kyseliny
palmový	50 %	50 %
palmojádrový	12 – 20 %	65 – 94 %
kokosový	5 – 11 %	72 – 100 %
olivový	70 – 85 %	0 %
řepkový	85 %	15 %
slunečnicový	77 – 98 %	9 – 16 %
konopný	85 – 100 %	0 %
mléčný tuk	35 %	65 %
vepřové sádlo	50 %	50 %

Zdroj – Lhota et al., 2016

3 Metodika

3.1 Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je zpracovat doporučení pro výrobce a spotřebitele ve vztahu k používání palmového oleje.

Dílčím cílem je snaha upřesnit některé informace ohledně palmového oleje a zjistit jaké povědomí mají o dané problematice obyvatelé jižních Čech.

3.2 Metodický postup

Metodický postup této práce je rozdělen do čtyř částí:

- Studium odborné literatury
- Sběr potřebných dat – spotřebitelé
- Analýza dat
- Zpracování doporučení

Literární přehled je zpracován z velké části z anglických vědeckých článků, které jsou publikované online, převážně v databázi EBSCO, Science Direct a Google Scholar jako další jsou použité české internetové články, které jsou často publikovány neziskovými organizacemi nebo výzkumnými agenturami. V praktické části je v sekci doporučení vycházeno z dat, která jsou dostupná na internetových stránkách společnosti Comerto a Median s.r.o týkajících se reklamy na YouTube a z výroční zprávy organizace Greenpeace z roku 2017.

V první části literární rešerše je uvedení do problematiky palmového oleje. Mimo všech dopadů, které má pěstování palmy olejné, je také rozebrán postoj Evropské Unie a úvod do certifikovaného palmového oleje. Následuje popis vlastností palmového oleje, porovnání se substituty a vysvětlení, proč není tak jednoduché palmový olej nahradit a jaká jsou možná řešení, jak dát najevo nesouhlas s masivním pěstováním palmy olejné. Předposlední část se zabývá certifikací palmového oleje. Jsou uvedeny druhy certifikace a následně její výhody a nevýhody. Poslední část má za úkol detailně objasnit jaký vliv

má palmový olej na zdraví člověka a jeho porovnání s alternativami. Všechny uvedené zdroje jsou citovány podle citační normy APA 6.

V praktické části byl nejprve proveden sběr dat, který byl ve formě kvantitativního výzkumu realizován metodou kvótního výběru prostřednictvím dotazníku. Nejprve jsem si položila tyto výzkumné otázky:

1. Kolik Jihočechů je informováno o problematice palmového oleje a kolik z nich takové produkty nekupuje?
2. Zajímají se o problematiku palmového oleje ve výrobcích více ženy nebo muži?
3. Kolik Jihočechů by bylo proti výrobě potravin obsahující palmový olej?

Na základě těchto otázek jsem vypracovala hypotézy, které jsem pomocí dat z dotazníků potvrdila nebo vyvrátila.

Hypotézy:

1. Třetina obyvatel Jihočeského kraje nekupuje potraviny s palmovým olejem.
2. Více zohledňují palmový olej ve výrobcích ženy než muži.
3. Více než dvě třetiny Jihočechů souhlasí s tím, že by se v České republice neměly vyrábět potraviny, které obsahují palmový olej.

Podle údajů z Českého statistického úřadu platných k roku 2018 byly procentuálně spočítané kvóty podle věkových kategorií požadovaných respondentů. Základním souborem byli obyvatelé jihočeského kraje starší 14 let. Sběr dat proběhl po zveřejnění dotazníku, vytvořeného přes google dotazník, na sociální síti Facebook. Dodatečná data pro naplnění kvót byla získána oslovením potenciálních respondentů nebo metodou sněhové koule. Průzkum probíhal od března 2018 do března 2019 a z důvodu citlivosti některých informací vyplývajících z otázek byly všechny dotazníky anonymní, a proto nejsou uváděna jména respondentů. Celkový počet respondentů je 400 a data jsou reprezentativní z hlediska věkových kategorií.

Data byla analyzována a následně vyhodnocena v programu Microsoft Office Excel a hypotézy byly ověřeny ve statistickém softwaru R.

3.3 Hypotézy

1. Třetina obyvatel Jihočeského kraje zohledňuje palmový olej ve výrobcích.

Dle sociologa Daniela Prokopa ze společnosti Median zohledňuje palmový olej ve výrobcích alespoň někdy až třetina lidí. *„Nejvíce to zohledňují v cukrovinkách, v samotných tucích a v potravinách pro děti, jedná se přibližně až o 30 procent lidí. Méně to pak lidé to zohledňují v masných výrobcích a běžném pečivu“* ("Průzkum pro ČRo: Až třetina Čechů nenakupuje potraviny s palmovým olejem", 2016).

„Pouze 22 % ale výrobky s palmovým olejem vůbec nekupuje, 36 % se jim snaží vyhýbat, ale občas něco s palmovým olejem koupí, a 42 % přiznává, že se nákupu těchto produktů cíleně nevyhýbá“ (Research, "TISKOVÁ ZPRÁVA. Palmový olej", 2016).

2. Více zohledňují palmový olej ve výrobcích ženy než muži.

Sociolog Daniel Prokop uvedl, že problematice ohledně palmového oleje v potravinách věnují větší pozornost ženy. *„Hodně lidé říkají, že to zohledňují v cukrovinkách, v samotných tucích a v potravinách pro děti. V těchto věcech to zohledňuje až 25 až 30 procent lidí. Naopak menší část lidí to zohledňuje v masných výrobcích a v běžném pečivu“* ("Průzkum pro ČRo: Až třetina Čechů nenakupuje potraviny s palmovým olejem", 2016).

3. Více než dvě třetiny Jihočechů souhlasí s tím, že by se v České republice neměly vyrábět produkty, které obsahují palmový olej.

Dle tiskové zprávy Tomáše Čecha většina Čechů by bojkotovala výrobky s palmovým olejem, přesto je ale kupuje.

(Research, "TISKOVÁ ZPRÁVA. Palmový olej", 2016).

4 Řešení a výsledky

4.1 Charakteristika respondentů (souboru)

Výzkum je reprezentativní pro populaci Jihočeského kraje podle věku (osoby starší 4 let).

Tabulka 1-Charakteristika respondentů

Charakteristika respondentů	Počet celkem	Počet v %
Ve věku 18-24 let	46	11,5
Ve věku 25-44 let	142	35,5
Ve věku 45-64 let	123	30,75
Ve věku starších 65let	89	22,25
Ženy	252	63,25
Muži	148	36,5
S nejvyšším dosaženým základním vzděláním	66	16,5
S nejvyšším dosaženým středoškolským vzdělaním	268	67
S nejvyšším dosaženým vysokoškolským vzdělaním	66	16,5
Do 5000 obyvatel	55	28,75
Do 1000 obyvatel	115	10,5
Do 50 000 obyvatel	42	24,5
Do 15 000 obyvatel	98	13,75
Více než 50 000 obyvatel	90	22,5
Student	105	26,25
Mateřská dovolená	28	7
OSVČ	31	7,75
Zaměstnanec	48	12
Důchodce	188	47

Zdroj – vlastní zpracování

4.2 Dotazníkové šetření

V této kapitole je shrnuto 17 otázek z dotazníku, který je uveden v příloze. Odpovědi jsou následně okomentované a případně zobrazené v grafech.

1. **Jste z jihočeského kraje?**

Z důvodu prováděného výzkumu na populaci jihočeského kraje, sloužila tato otázka jako selektivní. Respondenti, kteří odpověděli „Ne“ tedy nemohli být zařazeni do výzkumu. Po dosažení reprezentativnosti z hlediska pohlaví byl průzkum ukončen, a to s počtem 400 respondentů z jihočeského kraje.

2. **Uveďte Váš věk**

I tato otázka sloužila z části jako selektivní, výzkumný vzorek byl stanoven na osoby starší 14 let, a to z toho důvodu, že v dotazníku jsou položeny i otázky týkající se nákupu potravin s palmovým olejem a osoby mladší 15 let pravděpodobně nekupují potraviny pravidelně. Respondenti mladší 15 let tedy opět nebyli do výzkumného vzorku započítáni.

Tabulka 2 - Reprezentativnost z hlediska věkových skupin

Věková struktura	% rozdělení podle ČSÚ	Počet respondentů	Počet respondentů v %
15-24	11,33	46	11,5
25-44	35,58	142	35,5
45-64	30,8	123	30,75
65 a více	22,29	89	22,25
Celkem	100	400	100

Zdroj – vlastní zpracování

Z důvodu reprezentativnosti vzorku z hlediska věkové struktury je v tabulce č.2 přidán sloupec s údaji uvedenými na stránkách Českého statistického úřadu z roku 2018. Údaje jsou rozdělené do příslušných kategorií a uvedené procentuálně. Z tabulky je zřejmé, že procentuální rozložení věkových skupin z prováděného výzkumu se liší od údajů Českého statistického úřadu jen nepatrně.

Graf 6 - Respondenti: Věkové skupiny

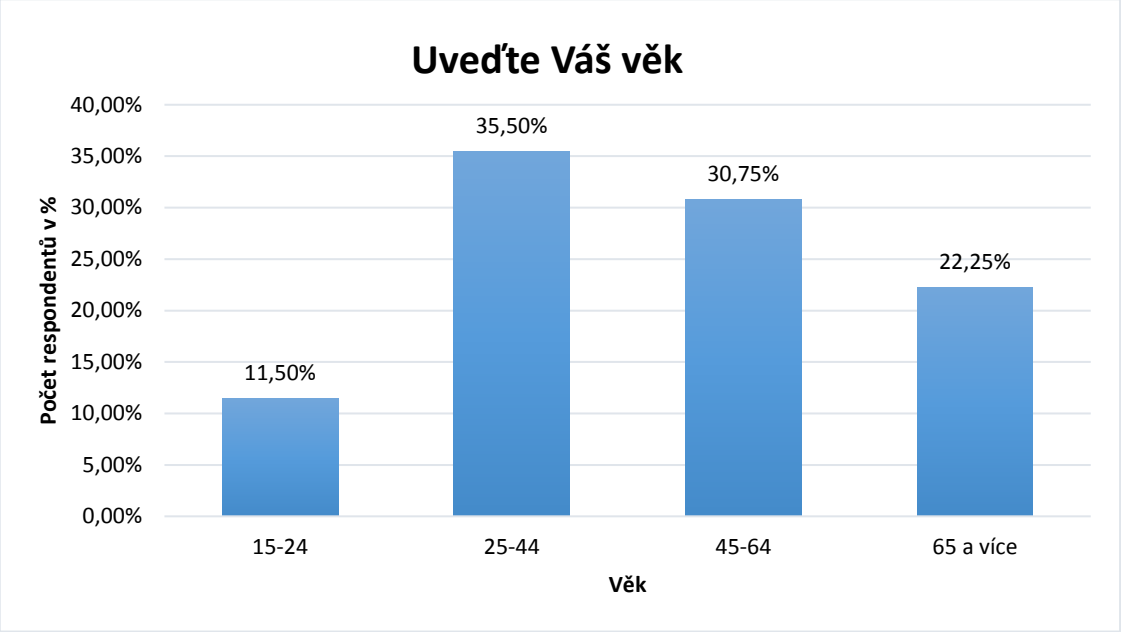

Zdroj – vlastní zpracování

3. Slyšel/a jste již o palmovém oleji?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti už slyšeli o palmovém oleji a do jaké míry je toto téma zajímá.

Tabulka 3 - Slyšel/a jste již o palmovém oleji

Slyšel/a jste již o palmovém oleji?	Počet respon-dentů	Počet respondentů v %
Ano slyšel/a	309	77,25
Ano, zajímám se o něj	67	16,75
Ne, nezajímá mě to	10	2,5
Ne, neslyšel/a	14	3,5
Celkem	400	100

Zdroj – vlastní zpracování

Kladných odpovědí je naprostá většina a to 94 %, pouze 6 % respondentů nemá povědomí o palmovém oleji.

Graf 7 - Slyšel/a jste již o palmovém oleji

Zdroj – vlastní zpracování

Vzhledem k tomu, že problematika palmového oleje se často řeší na internetu a různé neziskové organizace, jako například Greenpeace, se snaží o zasazení problémů s palmovým olejem do povědomí spotřebitelů, dá se předpokládat, že většina respondentů tento pojem alespoň jednou slyšela. Z grafu je zřejmé, že 77 % respondentů již slyšelo pojem palmový olej, vyloženě se o problematiku týkající se palmového oleje zajímá 17 % respondentů, pouze 4 % tento pojem nikdy neslyšela a jen 2 % se o palmový olej vůbec nezajímají.

4. Díváte se na složení potravin, které kupujete?

Tabulka 4 - Díváte se na složení potravin, které kupujete

Díváte se na složení potravin, které kupujete?	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano, vždy	104	26
Občas	265	66,25
Ne, nikdy	31	7,75
Celkem	400	100

Zdroj – vlastní zpracování

V případě, že by se respondenti nedívali na složení potravin, které kupují, pak je zřejmé, že kupují potraviny s palmovým olejem, aniž by o tom věděli.

Graf 8 - Díváte se na složení potravin, které kupujete

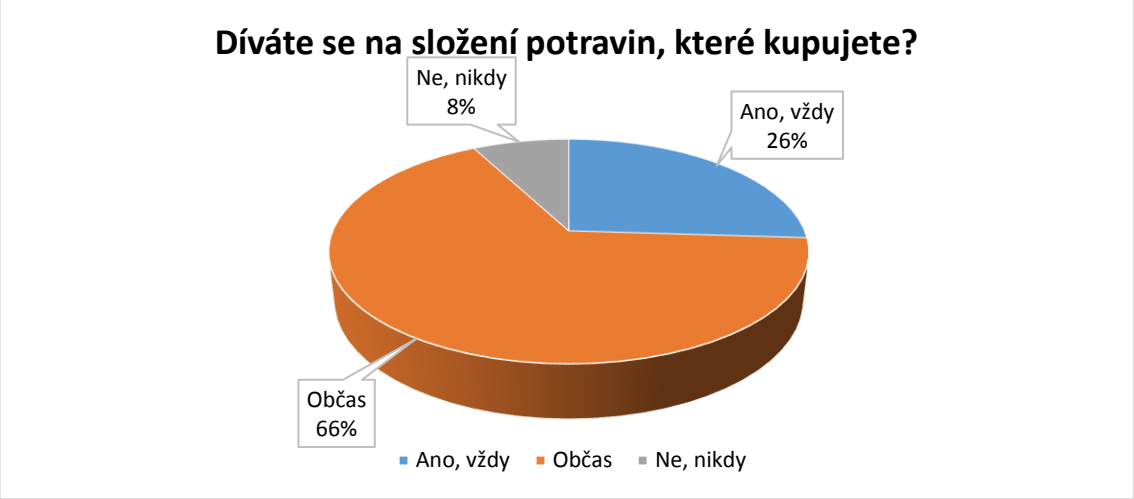

Zdroj – vlastní zpracování

Na složení potravin se vůbec nekouká jen 8 % respondentů, což je určitě pozitivní zpráva pro výrobce, kteří podporují ekologicky šetrnou výrobu, vyrábí zdravé výrobky, netestují produkty na zvířatech a podobně. Většina respondentů (66 %) uvedla, že se na složení potravin dívá občas, to může být způsobeno jak nedostatkem času při nákupu, malými písmeny, která mají spotřebitelé problém přečíst, tak dostatečnou informovaností o výrobcích, které kupují. Vždy se na složení potravin kouká 26 % dotazovaných spotřebitelů.

5. Kupujete potraviny s palmovým olejem?

Tabulka 5 - Kupujete potraviny s palmovým olejem

Kupujete potraviny s palmovým olejem?	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano, nevadí mi	46	11,5
Ano, ale snažím se to omezovat	91	22,75
Ano, když nemám jinou možnost	171	42,75
Nevím, nezajímám se o to	74	18,5
Ne, nikdy	18	4,5
Celkem	400	100

Zdroj – vlastní zpracování

Pro úplnost srovnání nebylo spotřebitelům nabídnuto pouze „ano“ a „ne“, ale měli na výběr 6 odpovědí, aby bylo více zřejmé, co je k takovému rozhodnutí vede.

Graf 9 - Kupujete potraviny s palmovým olejem

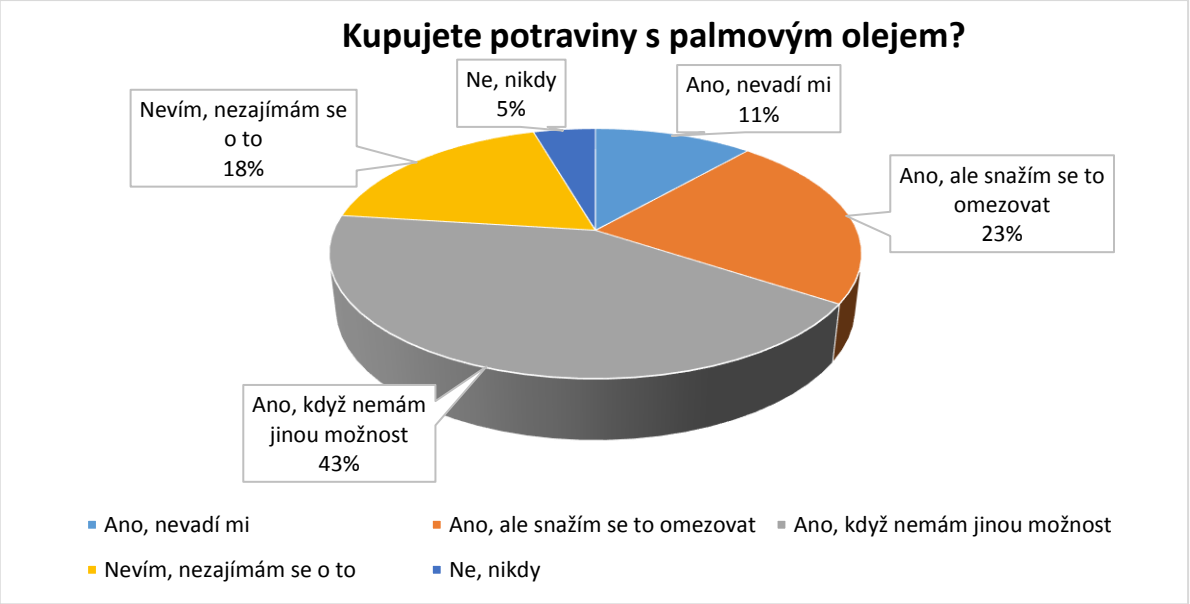

Zdroj– vlastní zpracování

Z výsledků je patrné, že nejvíce vybrali respondenti odpověď „ano, když nemám jinou možnost“, z čehož vyplývá, že pokud by měli na výběr, raději by sáhli po produktu, který palmový olej neobsahuje. Úplně se palmovému oleji vyhýbá jen 5 % respondentů, avšak 23 % dotazovaných se nákup takových potravin snaží alespoň omezit. Palmový olej nevadí ve výrobcích 11 % respondentům, kteří tyto výrobky kupují, a dalších 18 % dotazovaných se o to nezajímá

6. Jak důležité jsou pro Vás následující faktory při koupi potravin?

Tabulka 6 - Jak důležité jsou pro Vás následující faktory při koupi potravin

Jak důležité jsou pro Vás následující faktory při koupi potravin?	Cena	Složení	Země původu	Nezdravý	Vzhled výrobku
Velmi důležité	92	99	97	132	42
Důležité	185	194	157	150	162
Neutrální	103	91	111	99	140
Nedůležité	20	16	35	19	56
Celkem	400	400	400	400	400

Jak důležité jsou pro Vás následující faktory při koupi potravin?	Cena v %	Složení v %	Země původu v %	Nezdravý v %	Vzhled výrobku v %
Velmi důležité	23	24,75	24,25	33	10,5
Důležité	46,25	48,5	39,25	37,5	40,5
Neutrální	25,75	22,75	27,75	24,75	35
Nedůležité	5	4	8,75	4,75	14
Celkem	100	100	100	100	100

Zdroj – vlastní zpracování

Vzhledem k pozorování spotřebitelského chování ohledně výrobků s palmovým olejem, bylo důležité zjistit, které faktory ovlivňují jejich chování a na kolik.

Graf 10 - Jak důležité jsou pro Vás následující faktory při koupi potravin

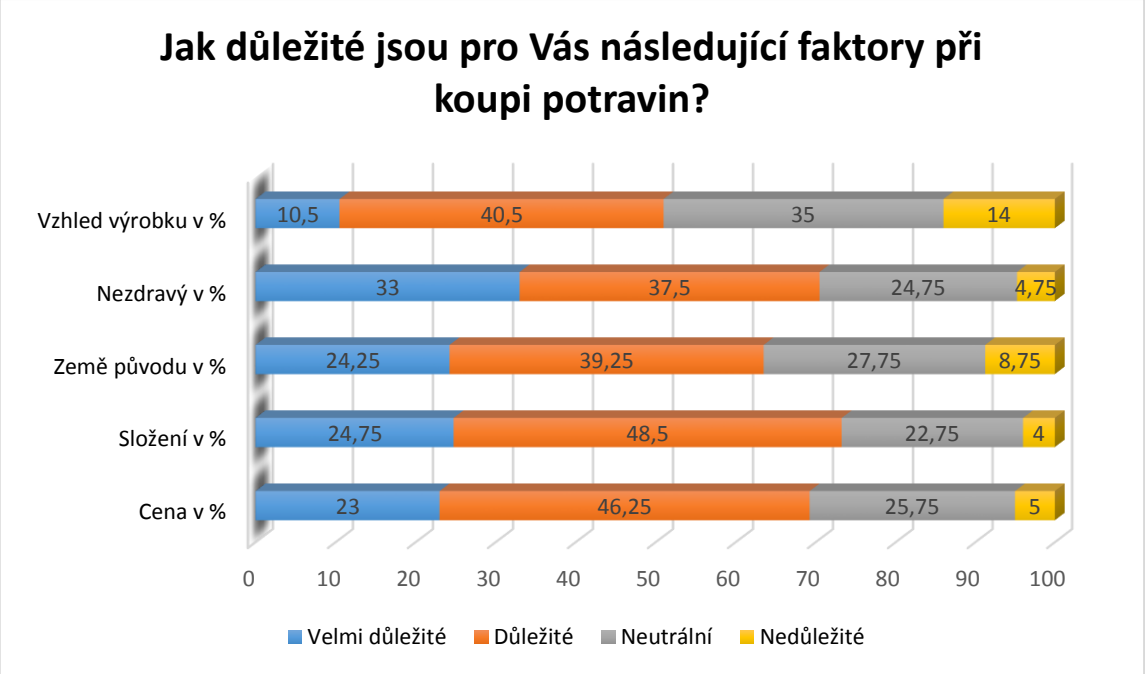

Zdroj – vlastní zpracování

Důležitost vzhledu výrobku je pro spotřebitele nejmenší ze všech porovnávaných kritérií, ale i přesto většina respondentů (51 %) uvedla, že je i tento faktor pro ně důležitý nebo velmi důležitý. Jako velmi důležité uvedli respondenti nejvíce u kritéria nezdravý (33 %). Nejméně četných odpovědí nedůležité pak bylo u složení potravin, a to pouze 4 %, ani ne o jedno procento více získala odpověď nedůležité u kritéria nezdravý a jen o

jedno procento více, u téže odpovědi, získalo kritérium cena. Vzhledem k tomu, že důležitost u kritéria složení potravin byla nejčetnější ze všech kritérií (72,25 %) je patrné, že spotřebitel chce být informován, z čeho se výrobek skládá.

7. Co si myslíte o palmovém oleji?

U této otázky respondenti vybírali číslo na škále od 1 do 5, kde 1 představovala odpověď, že palmový olej je zdravý a 5 naopak nezdravý.

Tabulka 7 - Co si myslíte o palmovém oleji

Co si myslíte o palmovém oleji?			
		Počet respondentů	**Počet respondentů v %**
Zdravý	1	8	2
	2	26	6,5
	3	160	40
	4	100	25
Nezdravý	5	106	26,5
Součet		400	100

Zdroj – vlastní zpracování

Pouze 2 % respondentů si myslí, že palmový olej je zdravý, většina spotřebitelů se přiklání k tomu, že palmový olej je nezdravý (51,5 %) a 40 % dotazovaných pak zvolilo střední odpověď.

Graf 11 - Co si myslíte o palmovém oleji

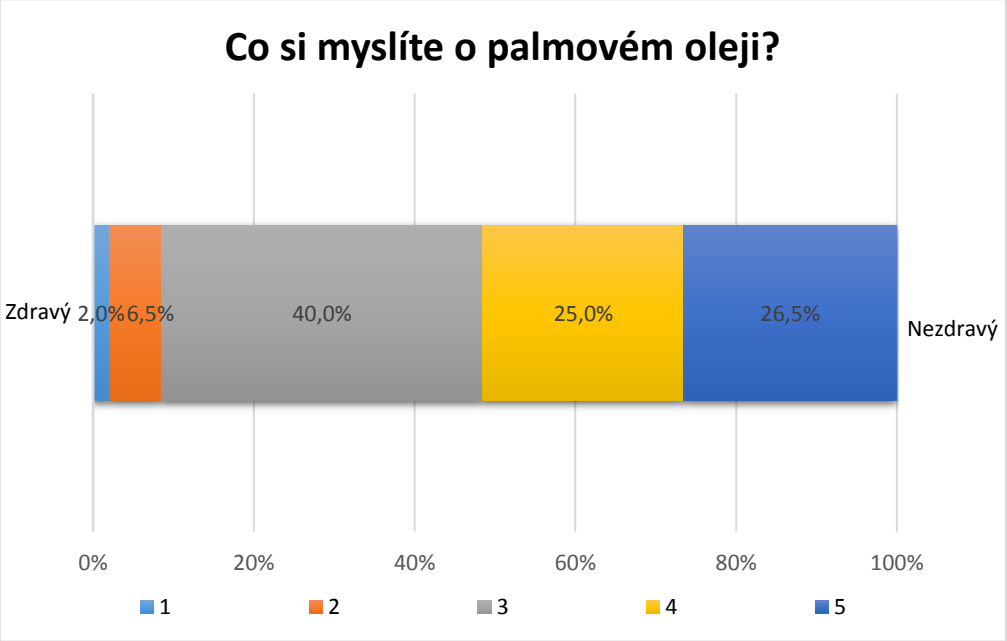

Zdroj – vlastní zpracování

8. Jaký je Váš postoj k výrobě produktů s palmovým olejem v ČR?

Graf 12 - Jaký je Váš postoj k výrobě produktů s palmovým olejem v ČR

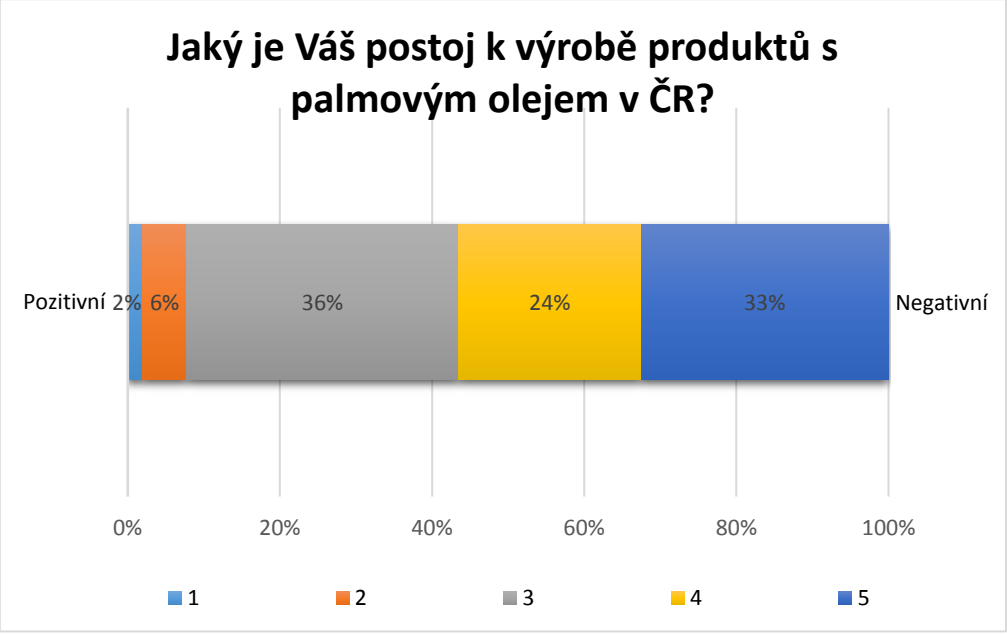

Zdroj – vlastní zpracování

K pozitivnímu postoji inklinuje pouze 8 % respondentů, což téměř odpovídá procentům v předchozí otázce u odpovědí dotazovaných, kteří si myslí, že palmový olej je

spíše zdravý, než nezdravý (8,5 %). Na tabulce níže je vidět, že většina těch, kteří se přiklánějí k tomu, že palmový olej je zdravý, k němu mají zároveň pozitivní postoj (91 %). Tedy pouze 9 % respondentů, kteří si myslí, že palmový olej je spíše zdravý než nezdravý, k němu přesto nemají pozitivní postoj. Většina spotřebitelů má tedy negativní postoj a to celkem 57 %. Prostřední variantu pak volilo 36 % respondentů.

Tabulka 8 - Jaký je postoj k palmovému oleji těch, kteří si myslí, že je zdravý

Co si myslíte o palmovém oleji?	Jaký je váš postoj k palmovému oleji?	
Celkem 1+2 (kladné odpovědi)	Celkem 1+2	Ti, kteří zároveň uvedli 1+2 u otázky zdravý/nezdravý
34	31	26
8,5	8	6,5

Zdroj – vlastní zpracování

9. Na kolik jste si vědom/a následujících problémů týkajících se produkce PO?

Tabulka 9 - Na kolik jste si vědom/a následujících problémů týkajících se produkce PO

Na kolik jste si vědom/a následujících problémů?	Jsem si zcela vědom/a v %	Spíše jsem si vědom/a v %	Spíše si nejsem vědom/a v %	Nejsem si vůbec vědom/a v %	Součet v %
Vypalování pralesů	53	25	12	10	100
Hubení tamějších zvířat	50	24	14	12	100
Porušování lidských práv	23	32	29	16	100
Vyšší zaměstnanost tamějších obyvatel	26	46	18	11	100
Potravinovou krizi a chudoba	14	28	39	20	100
Podniky berou práci tamějším obyvatelům	21	28	33	18	100
Roste HDP a ek. úroveň	11	35	38	16	100

Zdroj – vlastní zpracování

Cílem této otázky bylo zjistit, jakých výroků ohledně palmového oleje jsou si respondenti vědomi.

V grafu a tabulce jsou uvedeny zkrácené verze pro lepší přehlednost, úplné znění je následující:

- Kvůli pěstování palmy olejné se vypalují pralesy,
- Dochází k hubení tamějších zvířat,
- Jsou porušována lidská práva,
- Díky zpracování palmového oleje mají tamější obyvatelé práci,
- Zpracování palmového oleje způsobuje potravinovou krizi a chudobu v tamějších zemích,
- Za zpracováním palmového oleje stojí podniky z jiných zemí a tím berou práci tamějším obyvatelům,
- Díky zpracování palmového oleje roste HDP a tím i ekonomická úroveň dané země.

Graf 13 - Na kolik jste si vědom/a následujících problémů týkajících se produkce PO

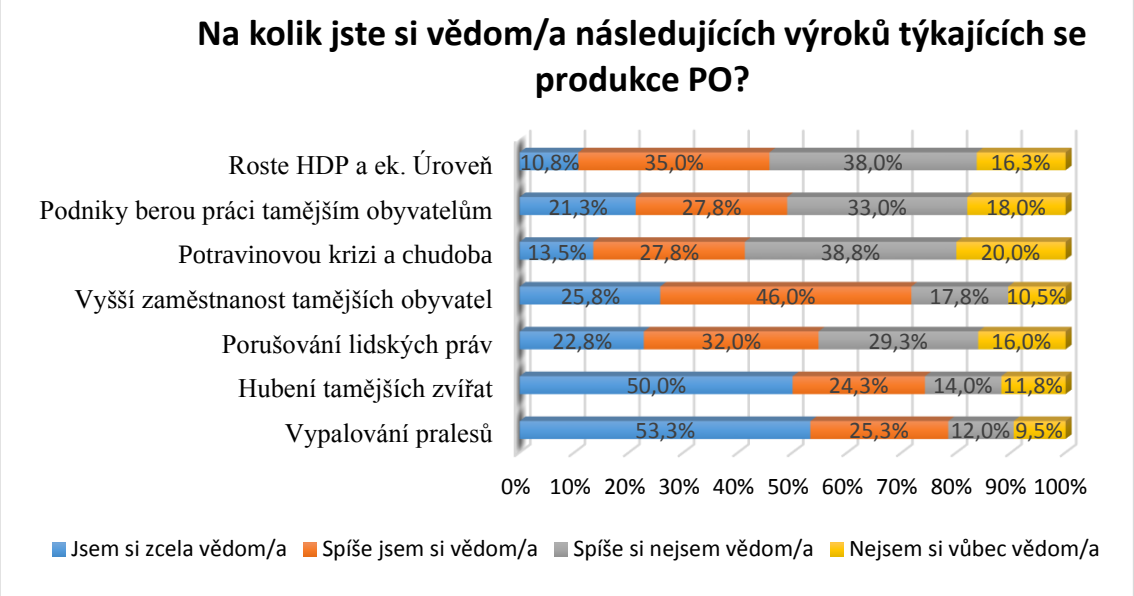

Zdroj – vlastní zpracování

Dvacet procent respondentů si vůbec není vědoma toho, že zpracování palmového oleje způsobuje potravinovou krizi a chudobu v tamějších zemích, dále si vůbec není vědomo 18 % dotazovaných, že podniky, které stojí za zpracováním palmového oleje, berou tamějším lidem práci.

Naopak zcela si je vědomo 53,3 % respondentů, že kvůli pěstování palmy olejné se vypalují pralesy a přesně polovina všech dotazovaných si je zároveň zcela vědoma toho, že dochází k hubení tamějších zvířat.

Větší povědomí mají dotazovaní u prvních čtyř výroků, údaje o nich ukazuje následující tabulka. Znění výroků je následující:

- Kvůli pěstování palmy olejné se vypalují pralesy,
- Dochází k hubení tamějších zvířat,
- Jsou porušována lidská práva,
- Díky zpracování palmového oleje mají tamější obyvatelé práci.

Tabulka 10 - Na kolik jste si vědoma následujících problémů

Na kolik jste si vědom/a následujících problémů?	Jsem si zcela vědom/a v %	Spíše jsem si vědom/a v %	Součet v %
Vypalování pralesů	53	25	**78**
Hubení tamějších zvířat	50	24	**74**
Porušování lidských práv	23	32	**55**
Vyšší zaměstnanost tamějších obyvatel	26	46	**72**
Potravinovou krizi a chudoba	14	28	42
Podniky berou práci tamějším obyvatelům	21	28	49
Roste HDP a ek. úroveň	11	35	46

Zdroj – vlastní zpracování

10. Slyšela jste někdy o certifikovaném palmovém oleji?

Tabulka 11 - Slyšel/a jste někdy o certifikovaném palmovém oleji?

Slyšel/a jste někdy o certifikovaném palmovém oleji?	Počet respondentů	Počet respondentů v %
ano	41	11,4
ne	359	89,8
součet	400	101,2

Zdroj – vlastní zpracování

Přestože asi nejznámější certifikace RSPO je na globálním trhu už od roku 1990, převratná většina dotazovaných (89,8 %) nikdy o certifikovaném palmovém oleji neslyšela. Pouze 11,4 % respondentů uvedlo, že o certifikaci už slyšeli.

Graf 14 - Slyšel/a jste někdy o certifikovaném palmovém oleji

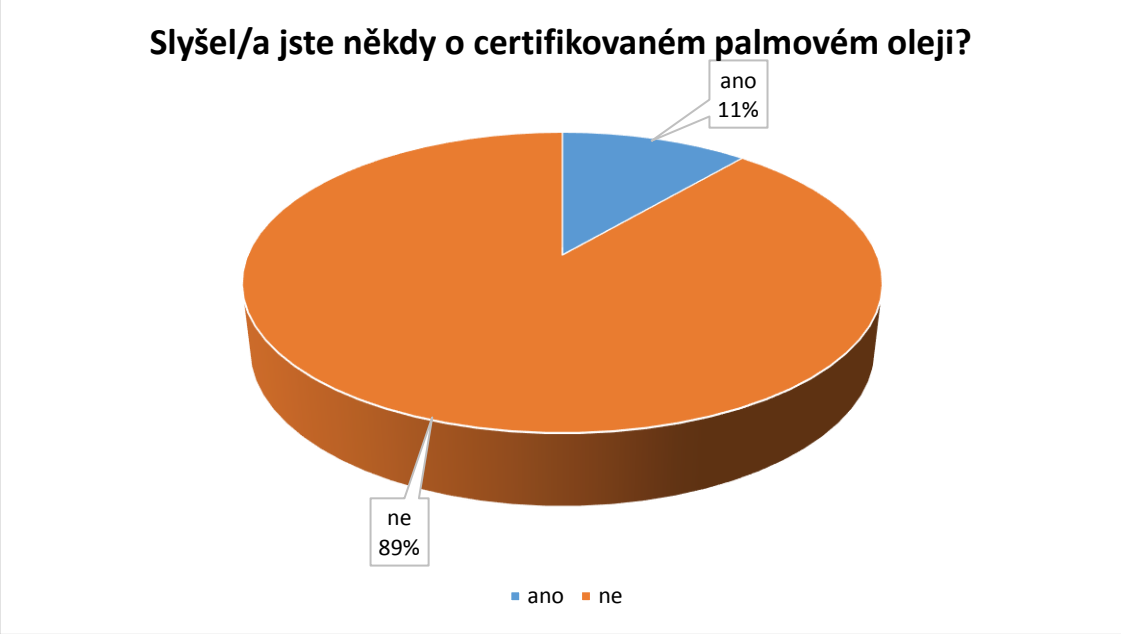

Zdroj – vlastní zpracování

11. Uveďte název certifikace, o které jste slyšel/a

Tabulka 12 - Uveďte název certifikace, o které jste slyšel/a

Celkem odpověděli, že slyšeli o certifikaci	41	11,4 %
RSPO	5	1,25 %
POIG	1	0,25 %
CSPO	1	0,25 %
Nevzpomněli si na název	34	9,65 %

Zdroj – vlastní zpracování

Tato otázka byla povinná pouze pro respondenty, kteří na předchozí otázku odpověděli, že již o certifikaci slyšeli, těch bylo pouze 11,4 %. Na název nějaké certifikace si ale vzpomněla jen necelé 2 % dotazovaných. S tím, že nejčetnější název certifikace byl RSPO, který byl uveden 5x.

12. Myslíte si, že certifikace je zárukou odpovědné výroby?

Tabulka 13 - Myslíte si, že certifikace je zárukou odpovědné výroby

Myslíte si, že certifikace je zárukou odpovědné výroby palmového oleje?	Počet respondentů	Počet respondentů v %
ano	22	53,66
ne	19	46,34
celkem	41	100

Zdroj – vlastní zpracování

I tato otázka se týkala pouze respondentů, kteří o certifikaci již slyšeli, cílem bylo zjistit, zda opravdu věří, že certifikace je zárukou odpovědné výroby.

Graf 15 - Myslíte si, že certifikace je zárukou odpovědné výroby

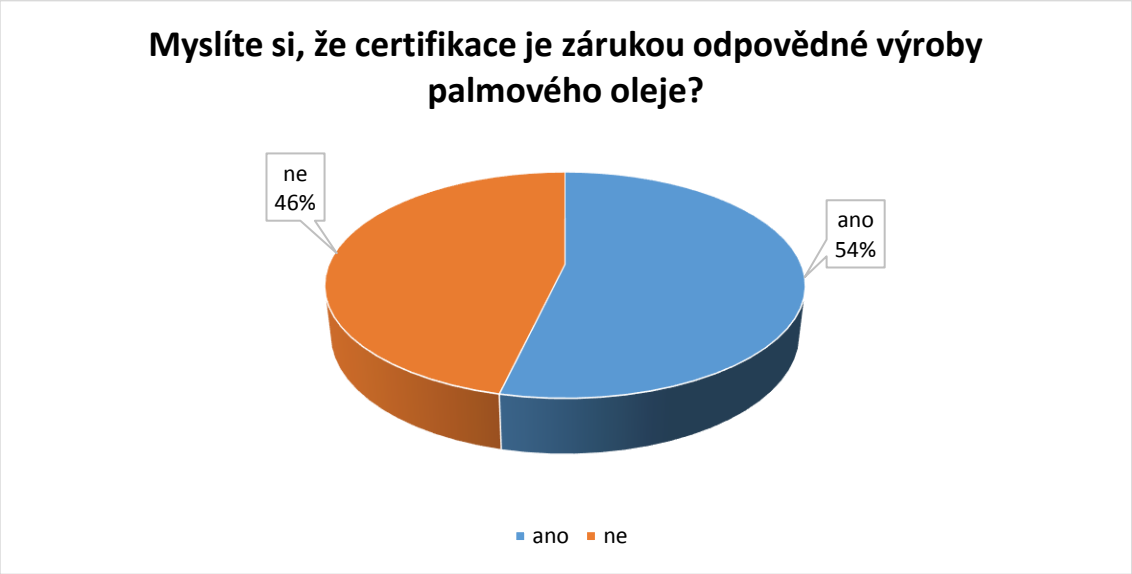

Zdroj – vlastní zpracování

Přestože většina respondentů (54 %) věří, že certifikace je zárukou odpovědně výroby, stále je vysoké procento těch, kteří v certifikaci takovou důvěru nevkládají (46 %).

13. Ovlivnila by certifikace PO Vaše rozhodnutí při nákupu potravin?

Aby na tuto otázku mohli odpovědět i respondenti, kteří si pod certifikací palmového oleje neumí nic představit, byl před tuto otázku vložen pro vysvětlení následující odstavec: *„Certifikovaný palmový olej, by měl být vyráběn za udržitelných podmínek, to znamená, že by neměla být porušována lidská práva, neměly by se kácet pralesy, takže by*

kvůli produkci neumírala žádná zvířata a mělo by to tedy předcházet katastrofám jako je ztráta biodiverzity nebo obrovské požáry pralesů.“

Tabulka 14 - Ovlivnila by certifikace PO Vaše rozhodnutí při nákupu potravin

Ovlivnila by certifikace PO Vaše rozhodnutí při nákupu potravin?	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano, kupovala bych jen produkty s certifikovaným PO	25	6,25
Ano, když by byla možnost sáhla bych po certifikovaných potravinách	164	41
Ne, nezajímá mě to	38	9,5
Ne, nevěřím, že certifikace je zárukou udržitelnosti	173	43,25
Součet	400	100

Zdroj – vlastní zpracování

Celkem 52, 75 % respondentů uvedlo, že by certifikace neovlivnila jejich rozhodnutí při nákupu potravin, přičemž 43, 25 % dotazovaných uvedlo, že pro ně certifikace není zárukou udržitelnosti. Naopak 41 % respondentů by uvítalo možnost koupě certifikovaného výrobku a raději by zvolili certifikované potraviny než ty, které byly vyrobeny za neznámých okolností.

Graf 16 - Ovlivnila by certifikace PO Vaše rozhodnutí při nákupu potravin

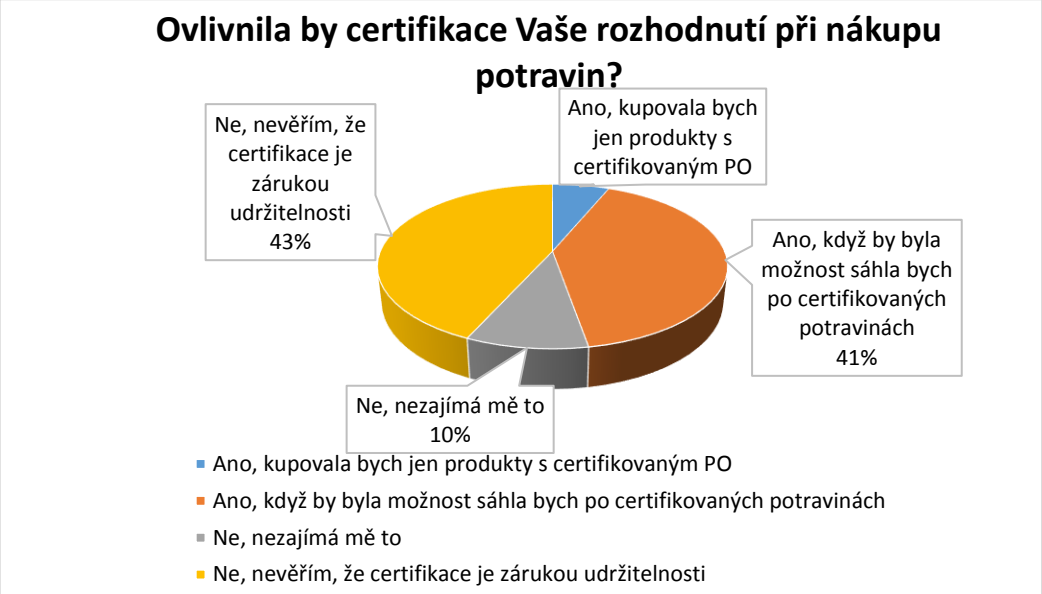

Zdroj – vlastní zpracování

Odpověď, kde respondenti nevěří, že certifikace je zárukou udržitelnosti (43 %) se může zahrnovat i dotazované, kteří volí cestu úplného bojkotu, tudíž nekupují žádné výrobky s palmovým olejem, ať už je certifikovaný nebo ne. Pro objasnění slouží následující tabulka, která ukazuje, že z celkových respondentů volí cestu úplného bojkotu 1,75 %.

Tabulka 15 - Cesta úplného bojkotu

Cesta úplného bojkotu	celkem	v %
Ti, kteří nevěří, že certifikace je zárukou udržitelnosti	173	43,25
A zároveň nekupují potraviny s palmovým olejem	7	1,75

Zdroj – vlastní zpracování

4.3 Vyhodnocení hypotéz

H1: Třetina Jihočechů zohledňuje potraviny s palmovým olejem.

H1a: Třetina Jihočechů nezohledňuje potraviny s palmovým olejem.

Tabulka 16 - H1: Třetina obyvatel nekupuje potraviny s palmovým oleje

Kupujete potraviny s palmovým olejem?	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Ano, nevadí mi	46	11,5
Ano, ale snažím se to omezovat	91	22,75
Ano, když nemám jinou možnost	171	42,75
Nevím, nezajímám se o to	74	18,5
Ne, nikdy	18	4,5
Součet	400	100

Zdroj – vlastní zpracování

Proportion test: p-value = 0,045

P-value > α

Vyhodnocení této hypotézy je provedené na základě četnosti odpovědí, tedy testem hypotéz o shodě relativních četností (proportion test). Kdy na hladině významnosti 95 % byla hypotéza H1 **potvrzena** a zní následovně: **Třetina obyvatel České republiky kupuje potraviny s palmovým olejem.** Z tabulky je vidět, že pouze 4,5 % spotřebitelů uvedlo, že palmový olej nikdy nekupuje a nezajímá se o to 18,5 %.

H2: Více zohledňují palmový olej ve výrobcích ženy než muži.

H2a: Ženy nezohledňují palmový olej ve výrobcích více než muži.

Tabulka 17- Kupujete potraviny s palmovým olejem: muži vs. ženy

Kupujete potraviny s palmovým olejem?	Muž v %	Žena v %
Ano, ale snažím se to omezovat	**17,6**	**25,8**
Ano, když nemám jinou možnost	**41,9**	**43,3**
Ne, nikdy	**1,4**	**6,3**
Součet relevantních odpovědí	**60,9**	**75,4**
Ano, nevadí mi	12,8	10,7
Nezajímám se o to	26,4	13,9
Celkem	100,1	100

Zdroj – vlastní zpracování

Chí kvadrát test: p-value = 0,002783

P-value > α

Pro otázku „Kupujete potraviny s palmovým olejem?“ byly brány v úvahu odpovědi „ano, ale snažím se to omezovat“, „ano, když nemám jinou možnost“ a „ne, nikdy“. Z tabulky je patrné, že tyto odpovědi uvedlo téměř 60,9 % mužů a 75,4 % žen.

U této hypotézy byl pro vyhodnocení použit chí kvadrát test, kdy se na hladině významnosti 95 % můžeme říct, že mezi muži a ženami je statisticky významný rozdíl, a proto může být hypotéza H2 **potvrzena**. Jejíž znění je, že **ženy zohledňují palmový olej ve výrobcích více než muži.**

H3: Více než dvě třetiny Jihočechů souhlasí s tím, že by se v České republice neměly vyrábět produkty, které obsahují palmového oleje.

H3a: Méně, než dvě třetiny Jihočechů nesouhlasí s tím, že by se v České republice neměly vyrábět produkty, které obsahují palmový olej.

Tabulka 18-Jaký je váš postoj k palmovému oleji?

Odpovědi	1 (pozitivní)	2	3	4	5 (negativní)	Součet
Počet respondentů	8	23	143	**96**	**130**	400
Počet respondentů v %	2	6	36	**24**	**33**	100

Zdroj – vlastní zpracování

Chí kvadrát test: p-value = 0,00001608

P-value < α zamítám

Vyhodnocení hypotézy č. 3 je provedené na základě četnosti odpovědí, tedy testem hypotéz o shodě relativních četností (proportion test). Kdy na hladině významnosti 95 % byla hypotéza H3 **zamítnuta** ve prospěch H3a, která zní následovně: **Méně, než dvě třetiny Jihočechů nesouhlasí s tím, že by se v České republice neměly vyrábět výrobky s palmovým olejem.**

4.4 Shrnutí výsledků - diskuze

H1 – potvrzena: Třetina Jihočechů zohledňuje potraviny s palmovým olejem.

H2 – potvrzena: Více zohledňují palmový olej ve výrobcích ženy než muži.

H3 – zamítnuta: Méně, než dvě třetiny Jihočechů nesouhlasí s tím, že by se v České republice neměly vyrábět výrobky s palmovým olejem.

U první hypotézy bylo vycházeno z průzkumu, který dělala společnost Medián v roce 2016. Nadpis článku sice zněl, že třetina Čechů nekupuje potraviny s palmovým olejem, avšak dále v článku, bylo rozepsáno, že se tím myslí, že třetina Čechů zohledňuje palmový olej, alespoň někdy. Pokud by hypotéza byla postavena že třetina Čechů nekupuje potraviny s palmovým oleje, mělo by se za to, že je nekupuje nikdy, v takovém případě by hypotéza být potvrzena nemohla, protože takových respondentů bylo málo. Na stejném základě, jako byl obsah textu, jsem si stanovila hypotézu, kde jsem pod pojmem zohledňuje brala v úvahu následující odpovědi u otázky: „Kupujete potraviny s palmovým olejem? „Ano, ale snažím se to omezovat“, „Ano, když nemám jinou možnost,“ „Ne, nikdy“. Těchto odpovědí byla už většina a po statistickém propočtu jsem zjistila, že můj výzkum, přestože byl prováděn pouze na části populaci, koresponduje s výzkumem společnosti Medián.

Data, ze kterých bylo vycházeno byly ještě doplněné výzkumem společnosti NMS Market Research provedeným také v roce 2016, kde 22 % respondentů uvedlo, že výrobky s palmovým olejem vůbec nekupuje, 36 % se jim snaží vyhýbat, ale občas něco s palmovým olejem koupí, a 42 % přiznává, že se nákupu těchto produktů cíleně nevyhýbá“. Mé výsledky se od tohoto výzkumu lišily, odpověď respondentů, že výrobky nekupují nikdy byla u 4,5 % (oproti 22 %), snaží se jim vyhýbat (odpověď „Ano, ale snažím se to omezovat“ a „Ano, když nemám jinou možnost“) 65, 5 % (oproti 36 %) a cíleně se nevyhýbá 30 % (odpovědi „Ano, nevadí mi“ a „Nevím, nezajímám se o to“) oproti 42 %.

Tabulka 19 - Porovnání dat se společnsotí NMS Research

Kupujete potraviny s palmovým olejem?	Cíleně se jim nevyhýbá	Snaží se jim vyhýbat	Vůbec nekupuje
Výzkum společnosti NMS Research	42	36	22
Můj výzkum	30	65,5	4,5

Zdroj – vlastní zpracování

Rozdíl mezi těmito výzkumy je podle mě způsoben hlavně tím, že společnost Reaserch dala jen 3 možnosti odpovědí a žádnou neutrální, takže respondenti byli nuceni si nějakou odpověď vybrat, přestože vůbec nemuseli vědět, zda kupují výrobky s palmovým olejem, a proto vybrali odpověď, že je nekupují.

Druhá hypotéza byla také potvrzena, u ní bylo vycházeno z Průzkumu pro ČRo, který tvrdí, že více zohledňují palmový olej v potravinách ženy oproti mužům. I s tímto průzkumem koresponduje můj výzkum, a nejspíše to bude způsobeno tím, že ženy více čtou složení výrobku, a také proto, že často nakupují kojenecké výživy, kde velice dbají na složení, aby své dítě, které je nejvíce zranitelné, ničím neohrozily.

Třetí hypotéza byla jako jediná zamítnuta a nekoresponduje tedy s výzkumem, který provedla agentura NMS Market Research v roce 2016. Podle této agentury dvě třetiny Čechů souhlasí s bojkotem produktů obsahující palmový olej. Takové procento negativních odpovědí v mém výzkumu neobjevilo, a proto musela být hypotéza zamítnuta ve prospěch alternativní. Znění platné hypotézy pak je: „Méně, než dvě třetiny Jihočechů nesouhlasí s tím, že by se v České republice neměly vyrábět výrobky s palmovým olejem.“ Rozdílnost výsledků vidím v tom, že tato agentura položila otázku velice zavádějícím způsobem, nezněla objektivně a rovnou nabádala k negativní odpovědi. Otázka zněla: „Souhlasíte s tím, že by měly být v České republice bojkotovány produkty obsahující palmový olej/tuk?“ Další, co mohlo ovlivnit rozdílnost výsledků je fakt, že tato agentura nabídla respondentům pouze čtyři odpovědi: „Rozhodně souhlasím“, „Souhlasím“, „Nesouhlasím“ a „Rozhodně nesouhlasím“, čímž je donutila zaujmout nějakou pozici. Pak ti, kteří se o výrobky s palmovým olejem nebo složení potravin nezajímají, mohli být ovlivněni zněním otázky, a tím spadat pod ty respondenty, kteří souhlasí s bojkotem potravin s palmovým olejem.

4.5 Návrhy a doporučení

Doporučení pro výrobce i spotřebitele zní v podstatě stejně, nahraďte palmový olej jinými oleji a pokud to není možné, sáhněte po certifikovaném. Jaké mají výrobci a spotřebitelé možnosti je dále rozvedeno podrobněji.

- Větší informovanost (morální hledisko)

Prvním problémem je, že spotřebitelé nejsou dostatečně informovaní o problematice palmového oleje. Většina respondentů si je vědoma vypalování pralesů, hubení zvířat a porušování lidských práv, ale také si myslí, že díky výsadbě palmy olejné a zpracování palmového oleje v tamějších zemích, mají obyvatelé práci. Někteří obyvatelé sice práci na plantáži získají, ale někteří o ni přijdou, a to právě z toho důvodu, že jim je nelegálně zabrán pozemek, na kterém pěstují plodiny pro svou obživu, v mnoha případech pak nemají místní obyvatelé jinou možnost, než se vzdát své půdy a pracovat na plantážích za špatných finančních podmínek, což připomíná novodobé otroctví a může vést ke zvýšení chudoby. Je důležité podotknout, že zřízení nových plantáží nemusí zaručit zaměstnání tamějších obyvatel.

Nezisková organizace Greenpeace, která se snaží šířit informace o palmovém oleji a přesvědčit spotřebitele, aby palmový olej alespoň omezili, vytvořila kreslenou reklamu, kde byl nastíněn problém odlesňování a následného umírání orangutanů. V Závěru byla věta: *„Ve jménu 25 orangutanů, kteří každý den zemřou. Nebudeme používat palmový olej, dokud jeho pěstování nepřestane ničit deštné pralesy.“* Tato reklama se vysílala v Británii pod záštitou supermarketu Iceland, který nebude prodávat žádné výrobky obsahující palmový olej. Nakonec ale byla zakázána, protože byla moc politická a do ostatních zemí se už nedostala, je k dispozici pouze na internetovém kanálu YouTube s názvem „Rang-tan je v mém pokoji“. Tato reklama sice byla vytvořena v srpnu roku 2018, ale nebyla vedena žádná kampaň, pokud by byl tento spot přehráván jako TrueView In-Stream reklama na YouTube, pak by cena za jedno zhlédnutí byla kolem od 0,17 Kč do 0,55 Kč za zhlédnutí.

Organizace Greenpeace ČR v roce 2017 vyčlenila 9 048 000 Kč a z toho bylo 766 000 Kč na digitální kampaně. Za předpokladu ceny za jedno zhlédnutí 0,36 Kč, kterou

jsem spočítala jako střední hodnotu intervalu 0,17 - 0,55 Kč, a že by organizace Greenpeace byla schopna vyčlenit alespoň 300 000 Kč na digitální kampaň pralesů, by reklama oslovila zhruba 850 000 lidí. Přičemž YouTube měsíčně osloví 62 % populace ČR ve věku 15-65 let a lidé ve věku 20-39 let tvoří 53 % návštěvníků YouTube.

- Zdravotní hledisko

Vzhledem k tomu, že každý má morální hodnoty nastavené jinak, nebylo by vhodné spoléhat se pouze na vliv sociální reklamy. V průzkumu respondenti uvedli jako nejdůležitější faktor při nákupu výrobku, zda je zdravý či nezdravý. Celkem 6,5 % dotazovaných odpovědělo, že má k palmovému oleji pozitivní postoj a zároveň odpověděli, že si myslí, že je zdravý. Jak bylo uvedeno v teoretické části, palmový olej má stejný obsah nasycených a nenasycených kyselin, tudíž není ani zdravý, ani nezdravý. Avšak v potravinách se používá převážně ve sladkostech (čokolády, sušenky, zmrzliny atp.) a brambůrkách, a tak se největším problémem stávají jednoduché cukry, které nejvíce vyvolávají kolísání inzulínu v krvi, nebo vysoký obsah palmového oleje. Většina potravin je tedy vysokokalorická a vede rychle k opětovnému pocitu hladu. Celkem 3,5 % respondentů ani nikdy o palmovém oleji neslyšely.

Přesto, že jednostranná konzumace palmového oleje není škodlivá, strava s obsahem palmového oleje způsobila ve srovnání se stejným množstvím jiných rostlinných olejů zvýšení ukazatelů, které jsou spojeny s vyšším rizikem chorob, jako je vysoký krevní tlak, infarkt myokardu či mozková mrtvice. Velice zranitelnými se pak stávají děti vzhledem k jejich hmotnosti a množství v jakém se palmový olej v potravinách vyskytuje.

Ačkoliv ne každý volí zdravý životní styl a chce si dopřát i výrobky s nízkými výživovými hodnotami, pak existuje dostatečné množství alternativ a konzumenti ani nemusí své návyky měnit. Proto by raději spotřebitelé měli zvolit potraviny, které obsahují kvalitní oleje evropského původu. Příklad sladkostí s palmovým olejem a bez je uveden v příloze č.1. Z počátku to spotřebitelům může trvat déle, než pročtou složení výrobků, které je psáno velice malým písmem, avšak čas, který navíc při koupi potravin stráví, by pro ně měla být investice, která se jim vrátí v podobě zdraví a zdraví jejich dětí.

- Náhrada palmového oleje jeho substituty

Doporučením pro výrobce je nahradit palmový olej jeho substituty. V průzkumu uvedlo téměř 43 %, že si koupí produkty s palmovým olejem pouze když nemají jinou možnost, pokud je k dostání výrobek bez palmového oleje, pak zvolí ten. Dalších téměř 5 % se vyhýbá palmovému oleji úplně a téměř 23 % se to snaží omezit. Z toho vyplývá konkurenční výhoda pro výrobce, kteří palmový olej nevyužívají. Výrobci mohou jako náhradu zvolit u nás pěstovatelné oleje, čímž zároveň podpoří místní producenty a tím i ekonomiku našeho státu. Vhodnou náhradou za palmový olej jsou z olejů místní produkce - lněný, slunečnicový, řepkový nebo konopný, které prokazatelně prospívají zdraví a působí i jako prevence mnoha chorob. Složení takových (nerafinovaných a neztužených) olejů je zdraví prospěšnější než palmové a kokosové tuky. Stejně tak jsou prospěšnější živočišné tuky, které mají více nenasycených kyselin. V gastronomii by neměl být problém nahradit olej na smažení, tedy palmový olej, za jiný. Co se týče náhrady PO ve sladkostech, je tento proces složitější, a to právě kvůli jeho vlastnostem. Může být nahrazen kokosovým olejem, který je ale dražší, nebo ztuženým tukem, jehož výroba opět zvýší cenu koncového výrobku.

Otázkou pak zůstává, o kolik korun více by si zákazníci za daný produkt připlatili. Vzhledem k tomu, že většina respondentů ale uvedla, že je pro ně nejvíce důležité složení výrobku a cena se umístila až na 3. místě z pěti, rozhodně by nad tím měli výrobci zauvažovat.

V tabulce níže je vidět rozdíl mezi cenami olejů, které jsou platné k únoru 2019. Jak bylo ale zmíněno výše, spotřebitelé ve většině případů raději zvolí produkty bez palmového oleje, a takovým výrobcům pak vzniká konkurenční výhoda. Podle Ryglové (2017), která dělala průzkum u čtyř společností, neměla výměna palmového oleje negativní vliv na finanční stránku žádného z podniků. Dané společnosti uvedly, že zvýšily cenu o 0–20 %.

Za předpokladu, že by marže zůstala stejná, musel by pak podnik navýšit cenu přibližně o 16 %, v případě že by použil slunečnicový olej místo palmového, a to v poměru 1:1.

Tabulka 20 - ceny olejů za únor 2019

Druh oleje	Cena v Kč/t
Palmový	13 723,6
Slunečnicový	15 932
Řepkový	18 834
Sójový	17 589,4

Zdroj – vlastní zpracování

- Certifikace palmového oleje

Dalším řešením pro výrobce může být využívání pouze certifikovaného palmového oleje, který je získáván udržitelným způsobem. Vzhledem k tomu, že dotazovaní jsou lehce skeptičtí k certifikaci, doporučovala bych tuto možnost spíše podnikům, jejichž náhrada palmového oleje jinými, by pro ně představovala nepřekonatelnou finanční zátěž. Z dotazovaných uvedlo 47 %, že věří tomu, že certifikace je zárukou udržitelné produkce. Z celkového počtu respondentů 41 % uvedlo, že pokud by byla možnost, sáhli by raději po produktu s certifikovaným palmovým olejem a 6 % dotazovaných by kupovalo pouze ty výrobky, které by obsahovaly certifikovaný palmový olej.

Vzhledem ke konkurenční výhodě je tedy pro výrobce lepší zvolit certifikovaný palmový olej než bez certifikace. Cena se k roku 2019 pohybuje kolem 89 Kč za litr certifikovaného oleje a 79 Kč za litr necertifikovaného. Zde by se pak jednalo o případné navýšení cen výrobků o 11 %.

- Další návrhy a řešení

Přestože se tyto návrhy nemusí zdát zcela reálné, všechny byly realizovány či navrženy nějakou institucí a tato řešení jsou jimi inspirována.

  - Návrh Evropské unie

Řešení (nebo alespoň částečné řešení) vidím v návrhu, které předložila Evropská unie letos v březnu. Jedná se o návrh na ukončení biopaliv do roku 2030, což by znamenalo, že by spotřeba palmového oleje v průmyslu byla nulová, ale to se samozřejmě nelíbí Malajsii a Indonésii a hrozí bojkotem našich výrobků. Vzhledem k tomu, že Evropská unie je na třetím místě mezi odběrateli palmového oleji, ukončení biopaliv by na poptávku mělo výrazný vliv. Bohužel tato zpráva vyvolala pobouření v Indonésii a Malajsii, místo

toho, aby tamní státy viděly příležitost ve vyrábění certifikovaného oleje, vnímají jako řešení hledání nových zemí, které od nich palmový olej budou odebírat. Poptávka po palmovém oleji by přitom byla stále, ale už ne taková, bylo by vhodné výrobním zemím vysvětlit, že důvod rozhodnutí není z diskriminačních důvodů a nejedná se o dvojí standard. Nýbrž z důvodů ekologických a dokud státy nebudou dodržovat trojí zodpovědnost, ale budou sledovat jen zisk, pak bychom měli jasně vyjádřit svůj nesouhlas. Norsko má dokonce v plánu ukončit biopaliva už do roku 2020.

- Daň

V roce 2016 měla Francie v úmyslu restriktivní opatření za účelem vyrovnat ceny olejů s tím, že bude uvalena daň na dovoz palmového oleje, který nebyl vyprodukován udržitelným způsobem, tento návrh však neprošel senátem kvůli silnému lobování producentských zemí. I tohle by bylo možným řešením, avšak po zavedení dovozní daně by bylo velice pravděpodobné, že by zahraniční politika s Malajsií a Indonésií skončila.

- Kaplická školní jídelna bez PO

Dalším krokem, jak přestat být součástí ekologické katastrofy je celorepublikové zavedení vaření ve školních jídelnách na základních školách bez palmového oleje. Takto vaří už několik let školní jídelna v Kaplici. Pokud by z jídelníčku ve školních jídelnách vymizel palmový olej, mělo by to určitě pozitivní vliv i na zdraví dětí, které jsou více náchylné k nemocem, které nadbytek tohoto tuku způsobuje.

5 Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce je zpracovat doporučení pro výrobce a spotřebitele ve vztahu k používání palmového oleje. Díky výzkumu jsem se dozvěděla, jaké je spotřební chování ohledně palmového oleje a na jeho základě jsem postavila doporučení, která jsou principiálně stejná. Řešením je nahradit palmový olej jinými oleji, nebo sáhnout po certifikovaných výrobcích. Samozřejmě nic není tak jednoduché, a tak se tato doporučení pro výrobce a spotřebitele následně lišila. Výrobci si musí nejprve propočítat, zda by je přechod na jiné oleje významně finančně nezatížil nebo zda je pro ně certifikace tou správnou cestou. Vzhledem k nedostatečné informovanosti naší populace a její pesimistické povaze, není důvěra v certifikaci úplně silná. Pokud se ale výrobci přece jen pro certifikaci rozhodnout, měli by toto rozhodnutí zřetelně uvést na obal, protože složení potravin je pro spotřebitele velmi důležité, avšak většina se na složení potravin podívá jen občas. Důvodem může být jak časová tíseň, tak malá písmenka na obalu. V praktické části uvedlo téměř 43 % respondentů, že kupují potraviny s palmovým oleje pouze když nemají jinou možnost. To by měl být impulz pro výrobce, aby raději zvážili používání substitutů, které jsou sice dražší, ale ekologicky přijatelnější.

Co se týče spotřebitelů, ti mají možností více, přestože mi v průběhu výzkumu spousta lidí tvrdila, že palmový olej je ve všech potravinách, není to tak úplně pravda. Alternativ je opravdu hodně, problém je spíše v tom, že lidé mají oblíbený nějaký výrobek a nechtějí se ho vzdát jen kvůli palmovému oleji. Pak už je to o nastavených prioritách a na svědomí každého, jakou cestu si zvolí. Samozřejmě jsou spotřebitelé, kteří si nekupují žádné výrobky s palmovým olejem, důsledky, které má pěstování palem a následné zpracování palmového oleje je pro ně natolik odrazující, že se takových výrobků raději z morálních důvodů vzdají. Další důležitou skutečností je pak fakt, že certifikace palmového oleje, která má být zárukou udržitelné produkce, nevzbudila ve všech spotřebitelích přesvědčení, že to tak opravdu je, a proto volí cestu úplného bojkotu. Zde je nutné podotknout, že palma olejná není zcela špatný olej, palmový olej činí špatným okolnosti, které souvisí s jeho produkcí. Avšak palma olejná má několik pozitiv, je to nejvíce výnosný rostlinný olej a potřebuje méně než polovinu půdy, kterou požadují jiné plodiny, aby vyprodukovaly stejného množství oleje. To činí palmový olej nejvíce efektivním rostlinným olejem na světě. Proto je jeho nahrazení jinými oleji diskutabilní, pokud budeme

chtít snížit produkci palmového oleje, bude se muset nahradit jinými oleji, které ve stejném množství zaberou více prostoru pro vypěstování, než by zabrala palma olejná. To znamená, že bychom museli zvětšit rozlohu našich řepkových polí mnohokrát více, než bude rozloha zachráněného pralesa v tropech. Může to být na úkor polí s pšenicí či kukuřicí, našich luk a pastvin, ale možná i na úkor některých našich chráněných území.

Jako správný krok k řešení tohoto problému vidím návrh EU o ukončení biopaliv do roku 2030, kde palmový olej činí podstatnou část. To by znamenalo, že poptávka po palmovém oleji se ze strany EU sníží, ale nebude nulová. Tím by se mohla v ideálním případě snížit nabídka palmového oleje, nebo zvýšit nabídka certifikovaného palmového olej. To však jen v případě, že si tamní státy nenajdou jiné odběratele.

Palmový olej je komplexní téma, které se stalo globálním problémem. Řešení této situace není jednoduché, o čemž vypovídají i názory odborníků, které se často rozchází. Důležitým bodem je nalezení řešení, které přesvědčí rozvojové země, aby podporovaly trojí zodpovědnost a neohlíželi se jen na zisk. Ale ani to určitě nebude jednoduché vzhledem k chudobě tamního obyvatelstva a výši korupce.

I. Summary

My diploma thesis is focused on palm oil consumption and consequences. The aim of this thesis is to elaborate recommendations for manufacturers and consumers.

The work is divided into two parts – theoretical and practical. In the theoretical part, there are defined circumstances around palm oil. Biodiversity destructions, animals' extermination, food crises, position of European Union, biofuels and violating human rights.

In practical part there is analysis of consumers position in purchase of food with palm oil. Research about consumers knowledge in palm oil features, circumstances and health influence. In the end of my thesis is recommendation for manufacturers and consumers about how to avoid palm oil, why and what alternatives do they have.

Key words: palm oil, rain forest, biofuels, biodiversity destruction, peatlands, human rights

II. Seznam použitých zdrojů

About POIG. (n.d.). [Online]. Získáno 23.1.2019, dostupné z http://poig.org/

Britský supermarket musí stáhnout vánoční reklamu, byla moc politická. idnes.cz. (2018). [Online]. Získáno 10.2.2019, dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/iceland-supermarket-reklama-vanoce-politicka-deforestace-greenpeace.A181109_144100_eko-zahranicni_svob?

CERTIFIKACE. (n.d.). [Online]. Získáno 8.1.2019, dostupné z http://www.lestari.cz/certifikace

Certified Sustainable Palm Oil RSPO Logo Vector (.AI) Free Download. (n.d.). Dostupné 10. 4. 2019, z https://seeklogo.com/vector-logo/301998/certified-sustainable-palm-oil-rspo

Certifikát Roundtable on Sustainable Palmoil (RSPO). (n.d.). [Online]. Získáno: 8.1.2019, dostupné z http://www.sgsgroup.cz/cs-cz/sustainability/environment/energy-services/alternative-fuels/roundtable-on-sustainable-palmoil-rspo-certification

Comerto (n.d.). YouTube reklama. Internetový marketing. Zíkáno 11. 4. 2019, dostupné z https://www.comerto.com/internetovy-marketing/ppc-pay-per-click/reklama-youtube-videoreklama-sprava

Často kladené otázky. (n.d.). [Online]. Získáno 12.1.2019, dostupné z http://www.greenpeace.org/czech/cz/Kampan/Ochrana-pralesu/Palmovy-olej/Casto-kladene-otazky/

Čihák, O., & Strouhalová, P. (2016). Zabrání certifikace palmového oleje dalším ekologickým katastrofám? [Online]. Získáno 2.2 2018, dostupné z http://www.rozhlas.cz/plus/proaproti/_zprava/1578391

Destrukce s certifikátem. (2016). [Online]. Získáno 8.1.2019, dostupné z http://www.greenpeace.org/czech/cz/Kampan/Ochrana-pralesu/Zachrana-raje/Destrukce-s-certifikatem/

Dvanáct mýtů. (2016). [Online dokument]. Získáno 2.2 2018, dostupné z http://stoppalmovemuoleji.cz/docs/Dvanact_mytu.pdf

Indonesian Sustainable Palm Oil. (n.d.). [Online]. Získáno 12.1.2019, dostupné z http://www.musimmas.com/sustainability/stakeholder-collaboration/indonesian-sustainable-palm-oil-ispo

Jaafar, M. Z., Kheng, W. H., & Kamaruddin, N. (2003). Greener energy solutions for a sustainable future: Issues and challenges for Malaysia. Energy Policy. Získáno 21. 1. 2019, dostupné z https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1260/0958-305X.26.8.1353

Kudy teče palmový olej: Mastnotě na stopě. Glopolis. (n.d.). [Online dokument]. Získáno 11.8.2018, dostupné z http://glopolis.org/wp-content/uploads/kudy-tece-palmovy-olej.pdf

Kvapil, J. (2017). Certifikace stravovacích zařízení bez palmového oleje. [Online]. Získáno 8.1.2019, dostupné z http://zpravodajstvi.ecn.cz/?x=2482355

Kurki, A., A. Hill, and M. Morris. (2014). *Biodiesel: The Sustainability Dimensions.* Získáno 8.12.2018, dostupné z https://attra.ncat.org/attra-pub/viewhtml.php?id=312#tickell00

Lam, M. K., Tan, K. T., Lee, K. T., & Mohamed, A. R. (2009). Malaysian palm oil: Surviving the food versus fuel dispute for a sustainable future. *Renewable and Sustainable Energy Reviews,13*(6-7) Dostupné z https://ideas.repec.org/a/eee/rensus/v13y2009i6-7p1456-1464.html

Lhota, S., Skohoutilová, M., Mayerová, M., Číp, D., Šrámek, P., Paříková, K., Nevrlý, V. (2016). 50 otázek a odpovědí [Online dokument]. Získáno 10.9.2018, dostupné z http://www.stoppalmovemuoleji.cz/docs/FAQ.pdf

Maritzová, Ch. (2014). CERTIFIKACE PALMOVÉHO OLEJE: Od partnerství k udržitelnosti. [Online dokument]. Získáno 10.1.2018, dostupné z http://stoppalmovemuoleji.cz/posters/certifikace_PO.pdf

Melichar, M. (Writer). (2015, March 3). Člověk bez konzumace palmového oleje zachrání 5 m2 pralesa [Radio broadcast]. In Radio Wave. Česká republika. Získáno 2.11.2018, dostupné z: https://wave.rozhlas.cz/clovek-bez-konzumace-palmoveho-oleje-zachrani-5-m2-pralesa-5214405

PALMOVÝ OLEJ, Obchod na zemi. (n.d.). [Online]. Získáno 8.1.2018, dostupné z https://obchod.nazemi.cz/info/23-palmovy-olej

PALMOVÝ OLEJ, Lestari. (n.d.). [Online]. Získáno 8.1.2019, dostupné z http://www.lestari.cz/blank-1

Palmový olej. (2016). [online]. Získáno 8.1.2019, dostupné z http://www.greenpeace.org/czech/cz/Kampan/Ochrana-pralesu/Palmovy-olej/

Prescott, G. W. (2015), The Palm Oil Controversy in Southeast Asia: A Transnational Perspective edited by Oliver Pye and Jayati Bhattacharya (eds). ISEAS Publishing, Singapore, 2012. [website]. Získáno 2.11.2018, dostupné z http://onlinelibrary.wiley.com/wol1/doi/10.1111/sjtg.12106/full

Průzkum pro ČRo: Až třetina Čechů nenakupuje potraviny s palmovým olejem. (2016). [Online]. Získáno 18.3.2019, dostupné z https://www.irozhlas.cz/ekonomika/pruzkum-pro-cro-az-tretina-cechu-nenakupuje-potraviny-s-palmovym-olejem_201603250600_kwinklerova

Redakce. (2016). Palmový olej – informace, které chybí. [Online]. Získáno 8.1.2019, dostupné z http://www.everydaymagazin.cz/zdravi/1959-palmovy-olej-informace-ktere-chybi

Research, N. (2016). TISKOVÁ ZPRÁVA. Palmový olej. [Online dokument]. Získáno 1.8.2018, dostupné z http://docplayer.cz/17687942-Tiskova-zprava-palmovy-olej.html

RSPO. (n.d.). [Online]. Získáno 12.1.2019, dostupné z https://www.bureauveritas.cz/services sheet/rspo-roundtable-on-sustainable-palm-oil-cz

Ryglová M (2017). Ekonomické aspekty nahrazení palmového oleje v potravinách vyráb+ných v české republice. [Online dokument]. Získáno 11. 4. 2019, dostupné z

https://is.mendelu.cz/lide/clovek.pl?zalozka=13;id=31957;studium=76301;zp=58658;download_prace=1;lang=cz.

Stern, M. (2008). Biopaliva – posel ekologie nebo hladomoru? [website]. Získáno 10.2.2018, dostupné z https://www.nazeleno.cz/technologie-1/biopaliva/biopaliva-posel-ekologie-nebo-hladomoru.aspx

III. Seznam obrázků a grafů

Seznam obrázků a grafů

Obrázek 1 - Logo RSPO 23
Obrázek 2: Certifikace Lestari 25
Obrázek 3 - Přehled olejů z hlediska mastných kyselin 30

Seznam tabulek

Tabulka 1-Charakteristika respondentů 34
Tabulka 2 - Reprezentativnost z hlediska věkových skupin 35
Tabulka 3 - Slyšel/a jste již o palmovém oleji 36
Tabulka 4 - Díváte se na složení potravin, které kupujete 37
Tabulka 5 - Kupujete potraviny s palmovým olejem 38
Tabulka 6 - Jak důležité jsou pro Vás následující faktory při koupi potravin 39
Tabulka 7 - Co si myslíte o palmovém oleji 41
Tabulka 8 - Jaký je postoj k palmovému oleji těch, kteří si myslí, že je zdravý 43
Tabulka 9 - Na kolik jste si vědom/a následujících problémů týkajících se produkce PO 43
Tabulka 10 - Na kolik jste si vědoma následujících problémů 45
Tabulka 11 - Slyšel/a jste někdy o certifikovaném palmovém oleji? 45
Tabulka 12 - Uveďte název certifikace, o které jste slyšel/a 46
Tabulka 13 - Myslíte si, že certifikace je zárukou odpovědné výroby 47
Tabulka 14 - Ovlivnila by certifikace PO Vaše rozhodnutí při nákupu potravin 48
Tabulka 15 - Cesta úplného bojkotu 49
Tabulka 16 - H1: Třetina obyvatel nekupuje potraviny s palmovým oleje 50
Tabulka 17- Kupujete potraviny s palmovým olejem: muži vs. ženy 50
Tabulka 18-Jaký je váš postoj k palmovému oleji? 51
Tabulka 19 - Porovnání dat se společnsotí NMS Research 53
Tabulka 20 - ceny olejů za únor 2019 57

Seznam grafů

Graf 1- Celosvětový objem výroby palmového oleje 8
Graf 2 - Hlavní výrobci palmového oleje 9
Graf 3 - Využití palmového oleje 12

Graf 4 - Celosvětové využití palmového oleje dle průmyslových odvětví..... 18
Graf 5 - Ceny rostlinných olejů na světových trzích v letech 2008 až 2013 19
Graf 6 - Respondenti: Věkové skupiny..... 36
Graf 7 - Slyšel/a jste již o palmovém oleji..... 37
Graf 8 - Díváte se na složení potravin, které kupujete..... 38
Graf 9 - Kupujete potraviny s palmovým olejem 39
Graf 10 - Jak důležité jsou pro Vás následující faktory při koupi potravin..... 40
Graf 11 - Co si myslíte o palmovém oleji..... 42
Graf 12 - Jaký je Váš postoj k výrobě produktů s palmovým olejem v ČR 42
Graf 13 - Na kolik jste si vědom/a následujících problémů týkajících se produkce PO 44
Graf 14 - Slyšel/a jste někdy o certifikovaném palmovém oleji..... 46
Graf 15 - Myslíte si, že certifikace je zárukou odpovědné výroby..... 47
Graf 16 - Ovlivnila by certifikace PO Vaše rozhodnutí při nákupu potravin..... 49

IV. Seznam příloh

Příloha č.1 – Sušenky s palmovým olejem vs. bez

Příloha č.2 – Dotazník

V. Přílohy

Příloha č.1 – Sladkosti s palmovým olejem vs. bez palmového oleje

Palmový olej

Dobrý den, jmenuji se Nikola Bergerová a jsem studentkou 5. ročníku Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, momentálně provádím výzkum ke své diplomové práci, kde se věnuji problematice palmového oleje. Na základě toho bych Vás chtěla požádat o anonymní vyplnění dotazníku, který obsahuje 17 otázek.

*Povinné pole

1. **Jste z Jihočeského kraje?** *
   Označte jen jednu elipsu.
   - ◯ Ano
   - ◯ Ne

2. **Uveďte Váš věk** *
   Označte jen jednu elipsu.
   - ◯ do 15ti let
   - ◯ 15-24
   - ◯ 25-35
   - ◯ 36-44
   - ◯ 45-55
   - ◯ 56-64
   - ◯ 65 a více

Sekce bez názvu

3. **Slyšel/a jste již o palmovém oleji?** *
   Označte jen jednu elipsu.
   - ◯ Ano, zajímám se o něj
   - ◯ Ano, slyšel/a
   - ◯ Ne, neslyšel/a
   - ◯ Ne a nezajímá mě to

4. **Díváte se na složení potravin, které kupujete?** *
   Označte jen jednu elipsu.
   - ◯ Ano, vždy
   - ◯ Občas
   - ◯ Ne, nikdy

5. **Kupujete potraviny s palmovým olejem?** *
Označte jen jednu elipsu.

- ◯ Ano, nevadí mi
- ◯ Ano, ale snažím se to omezovat
- ◯ Ano, když nemám jinou možnost
- ◯ Nevím, nezajímám se o to
- ◯ Ne, pokud mám na výběr
- ◯ Ne, nikdy

6. **Jak důležité jsou pro Vás následující faktory při koupi potravin?** *
Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Velmi důležité	Důležité	Neutrální	Nedůležité	Absolutně nedůležité
Cena	◯	◯	◯	◯	◯
Složení	◯	◯	◯	◯	◯
Země původu	◯	◯	◯	◯	◯
Nezdravý	◯	◯	◯	◯	◯
Vzhled výrobku	◯	◯	◯	◯	◯

7. **Co si myslíte o palmovém oleji?** *
Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Zdravý	◯	◯	◯	◯	◯	Nezdravý

8. **Jaký je Váš postoj k výrobě produktů s palmovým olejem v ČR?** *
Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Kladný	◯	◯	◯	◯	◯	Záporný

9. **Na kolik jste si vědom/a následujících problémů týkajících se produkce PO?** *
Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Jsem si zcela vědom/a	Spíše jsem si vědom/a	Spíše si nejsem vědom/a	Nejsem si vůbec vědom/a
Kvůli pěstování palmy olejné se vypalují pralesy	◯	◯	◯	◯
Dochází k hubení tamějších zvířat	◯	◯	◯	◯
Jsou porušována lidská práva	◯	◯	◯	◯
Díky zpracování palmového oleje mají tamější obyvatelé práci	◯	◯	◯	◯
Zpracování palmového oleje způsobuje potravinovou krizi a chudobu v tamějších zemích	◯	◯	◯	◯
Za zpracováním palmového oleje stojí podniky z jiných zemí a tím berou práci tamějším obyvatelům	◯	◯	◯	◯
Díky zpracování palmového oleje roste HDP a tím i ekonomická úroveň dané země	◯	◯	◯	◯

10. **Slyšel/a jste někdy o certifikovaném palmovém oleji?** *
Označte jen jednu elipsu.

◯ Ano *Přeskočte na otázku 11.*
◯ Ne *Přeskočte na otázku 13.*

11. **Uveďte název certifikace o které jste slyšel/a**

_____

12. **Myslíte si, že certifikace je zárukou odpovědné výroby palmového oleje?** *
Označte jen jednu elipsu.

◯ Ano
◯ Ne

Certifikace

Certifikovaný palmový olej, by měl být vyráběn za udržitelných podmínek, to znamená, že by neměla být porušována lidská práva, neměly by se kácet pralesy, takže by kvůli produkci neumírala žádná zvířata a mělo by to tedy předcházet katastrofám jako je ztráta biodiverzity nebo obrovské požáry pralesů.

13. **Ovlivnila by certifikace PO Vaše rozhodnutí při nákupu potravin?** *
Označte jen jednu elipsu.

- Ano, kupoval/a bych jen potraviny s certifikovaným PO
- Ano, když by byla možnost sáhl/a bych po certifikovaných potravinách
- Ne, nevěřím, že certifikace je zárukou udržitelnosti
- Ne, nezajímá mě to

Závěr

14. **Uveďte Vaše pohlaví** *
Označte jen jednu elipsu.

- Muž
- Žena

15. **Uveďte nejvyšší dosažené vzdělání** *
Označte jen jednu elipsu.

- Základní vzdělání
- Středoškolské
- Vysokoškolské

16. **Jaká je velikost obce Vašeho bydliště?** *
Označte jen jednu elipsu.

- Do 1000 obyvatel
- Do 5000 obyvatel
- Do 15 000 obyvatel
- Do 50 000 obyvatel
- Více než 50 000 obyvatel

17. **Jaký je Váš socioekonomický status?** *
Označte jen jednu elipsu.

- Student
- Zaměstnanec
- OSVČ
- Mateřská dovolená
- Důchodce

Používá technologii
Google Forms